

ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ

ОРГАН
ПЛАСТОВОЇ ДУМКИ

Ч. 2 (33)

ТОРОНТО
diasporiana.org.ua

1972

Філософія пластових основ незвичайно глибока. Впливає вона із вселюдських засад гуманності і сили характеру, з християнської любові до ближнього, зі скавтових засад братерства, а, зокрема, зі щирості української душі. Бо ж основники Пласту в глибині своїх погувань вкорінені були в тисяголітню українську культуру, в українську етику і мораль, в давні українські звичаї, в філософію українського народу, яку так геніяльно зумів віддати на папері наш найбільший філософ Григорій Сковорода. Йому і його філософії присвячуємо в цьому числі головну статтю. І це так правильно. Бо гитаюги писання нашого мандрівного філософа, ви дивуетесь: скільки в нього думок, моральних засад, етичних принципів, які пізніше знайшли свій відгук в засадах модерної української пластової організації.

Не знаємо, чи основники Пласту свідомо, чи підсвідомо базувалися на філософії Григорія Сковороди, складаюги пластові ідейні основи. Але результат ясний: філософський світогляд нашого мислителя збігається з пластовими засадами майже на кожному кроці.

Цього року святкуємо ювілей Г. Сковороди і ювілей Пласту. І ці дві дати не лише випадково між собою пов'язані. Цього року Пласт має нового, другого з герги, Назального Пластуна, який в своїх писаннях так живо віддав пластові ідейні засади. І може цього року для нас прийшов час ще раз прожити «Велику Гру» і писання Г. Сковороди і задуматись на хвилинку над морально-етичними основами цих двох книг, щоб скріпитися духом і йти далі в нашу пластову мандрівку.

Любомир Онишкевич

Ми і наше минуле

Любов Волинець

ФІЛОСОФІЯ ГРИГОРІЯ САВИЧА СКОВОРОДИ

Наближається 250-ліття з дня народження Григорія Сковороди. І хоч усім українцям відоме його ім'я, проте мало хто знає про нього, про його життя, а ще менше знає про його філософію. Явище незнання Сковороди не нове, бо 1894 року, в 100-ліття його смерті, історик Олександра Єфименкова сказала: *Ми ніби пам'ятаємо, а з другого боку, ніби зовсім забули Сковороду: гітко відгуваємо, що треба шанувати його пам'ять, і неясно усвідомлюємо, за що ми його повинні шанувати.*¹ Здається, що ці самі слова можна повторити й сьогодні.

За свого життя Григорій Сковорода мав великий вплив на українське громадянство всіх станів, від пана до кріпака включно. Впливав він на громадянство не тільки своїми творами, своєю етичною наукою, але теж своєю своєрідною особистістю, своїм оригінальним життям.

Григорія Сковороду можна уважати першим справжнім представником філософської думки в Україні. В той самий час він був останнім великим українським письменником епохи барокко. Але з ним літературне барокко не доживило, а догоріло повним полум'ям до кінця та враз і згасло. Згасло разом з притаманною українському барокко літературною мовою: на зміну прийшла мова народна.²

Твори Сковороди ходили з рук до рук у рукописах і переписах та за його життя ніколи не були надруковані. Пізніше ще й цензура заборонила видання його творів за думки *противні Св. Письму, та образливі для монашества*. Проте, як каже Сергій Єфремов, *Сковороді не треба було самому шукати гитазів — вони його шукали: в старовину в нього знаходились такі гарячі прихильники і пропагатори, що навіть через газети оповіщали, закликаючи до себе охочих гитати твори українського філософа.*³

Знаємо, що твори його потрапляли до домів різних соціальних верств, навіть і під сільську стріху. Згадаймо, як про це писав Тарас Шевченко:

Давно те діялось. Ще в школі,
Таки в учителя-дяка,
Гарненько вкраду п'ятака —
Боя було трохи не голе,
Таке убоге — та й куплю
Паперу аркуш. І зроблю
Маленьку книжезку. Хрестами
І візерунками з квітками
Кругом листозки обведу.
Тай списую Сковороду...

Творчість Сковороди можна поділити на дві групи: богословсько-філософічні трактати-діалоги й літературні твори. Свої богословсько-філософічні твори Сковорода писав у традиційно бароковому стилі. Щоб привернути до своїх думок увагу слухача, він уживав звертання, діалоги, символіку, анти тези, парадокси, повторення, порівняння, прислів'я, легенди, анекдоти.

Григорій Сковорода властиво не мав філософської системи. Його філософія була тільки поясненням, теоретичною інтерпретацією його життя.⁴ Знайдемо в нього багато слідів чужих філософських впливів. Велику схожість мав Сковорода з Сократом, не лише зовнішніми прикметами, але головно моральним напрямком своєї філософії і цілим своїм життям. Найголовніша риса у Сковороди це те, що його філософія — і є його життя. Вони творять одну нерозривну цілість. Така життєва філософія своїм впливом іноді важливіша ніж багатотомові твори. Він жив так, як учив. У нього не було розбіжностей між теорією і практикою. Для Сковороди філософія — то було життя, і про це він так говорив: *Головна мета життя людського, голова діл людських, є дух людини, думки, серце. Кожен має свою мету в житті; але не кожен — головну мету, себто не кожен тіклується про голову життя. Один тіклується про зереве життя, себто усі свої діла скеровує, щоб дати життя зереву; інший — огам; інший — волоссю; інший — ногам та іншим зленам тіла; інший — одягам та подібним бездушним речам; філософія або любов до мудрости скеровує усе коло діл своїх до тієї мети, щоб дати життя духу нашому, благородство серцю, світлість думкам, яко голові всього. Коли дух людини веселий, думки спокійні, серце мирне, — то й усе світ-*

ле, щасливе, блаженне. *Оце є філософія.*⁵ Коли ми зрозуміємо безвартність усього земного добра і на його місце поставимо щось, що має вічну вартість і будемо це проповідувати світу, тоді стаємо філософами. Для Сковороди бути філософом значило *відзискати спокій серця, покріпити душу подувом віжності, напоїти розум знанням безконежної правди. І він так жив. Не орав, не сіяв, як птиці Господні, а ціле своє життя шукав правдивого духового головіка.*⁶

Сковорода виходив зі становища, що всі люди шукають щастя, але не всі ми нещасливі. Все ж таки щастя для всіх можливе, близьке і легко доступне. Люди не знаходять щастя, бо йдуть до нього неправильним шляхом. Соковорода каже: *Ти зі своїми забаганками подібний до дерева, що бажає водночас бути і дубом, і кленом, і липою, і березою, і хвигою, і маслиною, і дактилем, і трояндою, і рутою... сонцем і місяцем.*⁷ З такими суперечливими бажаннями людина не може знайти щастя. Часто люди шукають щастя в багатстві, в здоров'ї, у високому становищі, в талантах, у гарнім краю, у славнім віці, у високих науках, але там його не знаходять. Словами Сковороди:

*Дякувати блаженному Богові, що потрібне зробив неважким, а важке непотрібним. Немає нічого солодшого для головіка та потрібнішого за щастя... Щастя в серці, серце в любові, любов же в законі віжного... Що було б, якби щастя, найпотрібніше та найлюбіше для всіх, залежало від місця, від часу, від плоти та крові?.. Що було б тоді, якби щастя Бог тримав в Америці, чи на Канарських островах, ... чи в багатствах, чи в пустині, чи в гині, чи в науках, чи в здоров'ї?.. Тоді б наше щастя і ми з ним були бідні.*⁸

Для Сковороди щастя було всюди й ніде. Воно може жити в нашім серці, якщо в ньому спокій, а спокій приходить тоді, коли ми у згоді з Богом. Внутрішній спокій серця можемо знайти також тоді, коли будемо робити те, що для нас природне: *Який солодкий труд, коли він природжений. З якою веселістю гонить за зайцем бистрий собака! Яке захоплення, як він отримає гасло до ловів! Скільки має приємности бджола, збираючи мед!.. Хто нашіптує і насилує всякий обов'язок? Неприродженість. Хто вмертвлює науки і мистецтва? Неприродженість. Хто знеславив священнигий і зернегий стан? Неприродженість... Иди краще ори землю, або носи зброю, займайся*

*купецькою справою або своїм майстерством. Роби те, до чого ти народжений.*⁹

Щоб дійсно знати до чого людина має нахил, треба пізнати себе. І тут приходиться головний ключ Сковороди: *Пізнай самого себе*. Для нього людина є ключем до розв'язки всіх загадок життя-буття. І тільки тоді, коли людина себе саму пізнає, вона може збагнути глибокі тайни всесвіту, знайти істину й щастя.

Сковорода іде далі й розвиває таку думку: *...В цілому світі я багу два світи: ...світ видимий і невидимий, живий і мертвий, цілий і розпадливий. Цей рица, а той — тіло, цей тінь, а той — дерево, цей матерія, а той — істотас, себто основа, що утримує матеріяльний бруд, як малюнок тримає свою фарбу. ...Не знайдеш дня без тьми і світла, а року без тепла і зими. Світ видимий це все створіння, а світ невидимий зветься Богом. Ця невидима природа, або Бог, проникає та утримує все створіння.*¹⁰ Отже Бог існує у всіх речах в однаковій мірі, тільки у різних зовнішніх формах, які нічим не пригадують того, що в них криється.

Як природа ділиться на видиме і невидиме, так і людина теж поділяється на дві частини. Тіло — видиме, і дух — невидимий. Земна та небесна, зовнішня та внутрішня людина. Цю невидиму частину людини Сковорода називає дійсною людиною. А до зовнішньої людини каже таке: *Ти сповид твоєї дійсної людини, ти одяг, а вона — тіло, ти — ніщо, а вона у тобі істота, ти — бруд, а вона у тобі краса, образ, плян.*¹¹

Отже коли Сковорода закликає *пізнай самого себе*, він має на увазі пізнання в собі дійсної людини, а не поверхової, зовнішньої. Він теж закликає, щоб людина боролася проти зовнішнього світу і своєї зовнішньої людини, а вивчала і плекала свою дійсну особу. Коли людина дбає тільки про свою зовнішність, тоді така людина подібна до танцюриста, який журиться чоботом, а не ногою. Якщо дійсна людина — зерно, тоді зовнішня людина — лущиння, і це лущиння треба очистити. Коли таке очищення настане, тоді людина немов народиться вдруге, стане подібна Богові і зіллється з Ним. Через таке пізнання своєї дійсної людини, що його можна досягнути самоудосконаленням, людина робитиме речі, які властиві її натурі, те, що відповідає її здібностям й охоті, і житиме згідно з природою, у згоді з Богом, і від цього залежить щастя людини.

Людина, яка не йде за дійсним покликанням чи здібностями, викликає в собі невдоволення, вбиває охоту. Сковорода каже: *Ліпше бути натуральним котом, ніж левом з осязгою здаєю... Мертва зовсім є душа людини, яка не віддана своєму природному ділу, подібна до каламутної та смердючої води...*¹² Сковорода жив згідно з цією теорією; він здійснив її у своєму житті. Він уважав, що вибрав собі таке життя, яке було згідне з його природою: *Світ подібний до театру: щоб представити в театрі гру з успіхом і похвалою, береться ролі відповідно до здібностей. Дієва особа в театрі отримує похвалу не за визначну роллю, але за вдатну гру взагалі. Я довго роздумував про це й по довгій випробуванні себе побазив, що не можу представити в театрі світу ніякої особи вдатно, крім низької, простої, безтурботної, самітної, і я вибрав цю роллю, взяв її і вдоволеній нею.*¹³

Подібні думки він висловив, коли його намовляли, щоб він вступив у чернецтво: *Чи ви хочете, щоб і я побільшив число фарисей? Їжте сито, пийте солодко, одягайтесь м'яко й генцюйте! А Сковорода бажить чернецтво у незахланнім житті, вдоволенні малим, уміркованості, в позбавленні всього непотрібного, щоб придбати те, що з усього найпотрібніше, у відкиненні всіх примх, аби зберегти себе самого в цілості, в погамуванні самолюбства, аби краще виконати заповідь любови до ближнього, в шуканні Божої хвали, а не людської слави.*¹⁴

Але Сковорода не вимагав від усіх людей, щоб вони йшли тим самим шляхом, яким ішов він. Він припускав, що шлях до самоудосконалення в кожній людині свій власний. Бо люди не рівні один одному і Сковорода висміював «рівну рівність». Він уважав, що це дурні хочуть увести поняття про рівну рівність та учити про це. Для Сковороди існувала «нерівна рівність», і про неї він учив так: *Бог в багатьому подібен до фонтану, що заповнює різні посудини за їх обсягом. Над фонтаном напис: «нерівна всім рівність». Ллються із різних рурок токи в різні посудини, що стоять навколо фонтану. Менша посудина менше має, але в тому рівна більшій, що так само поєна.*¹⁵

Сковорода теж мав своєрідний погляд на Біблію. Він дивився на Святе Письмо, як на поетичний твір, який під зовнішніми невідповідними формами криє в собі зерна правди (істини). Він уважав, що коли беремо біблійні історії букваль-

но, вони часто звучать незрозуміло. Для нього Біблія була найважливішим твором, ліхтарем, що освічує своїм світлом дорогу мандрівникові до царства Божого. Люди не розуміють Біблії, бо мова Біблії відрізняється від мови світських писань. Мова її *подібна до азійської ріки Меандер, ...що теж гудовими місцевостями, але в'ється, мов змії, та плутає тегію свою, мов лабіринт*. Біблійна премудрість як непоказна зверху, так пишна змістом. Біблія позичає у людини слово, що визначає речі світу, говорить цим людським словом, але про не людське. *Біблія на людській сопілці та свою пісню співає*.¹⁶

Коли будемо шукати за символікою в Біблії, тоді вона набирає нового змісту. Сковорода говорив, що Біблія — це третій світ, символічний, у якому зібрані фігури небесних, земних і підземних сотворинь, щоб вести нашу думку до розуміння істини. І дійсно, студії над Біблією були для Сковороди працею всього його життя. Ця праця складалась з того, щоб шукати в Біблії вищого символічного значення, щоб очистити її від лущиння та дістатися до горіха.

Сковорода теж виводить цікаву теорію виховання, яку розвинув у притчі про «Благодарного Еродія». Важливо, щоб виховання було в згоді з природою дитини, бо дитина має в собі щось чисте і чудове, яке її може охоронити від пустого і суєтного світу. Важливо посіяти в ній добре насіння. Учитель мусить спрямовувати дитину туди, куди тягнуть її природні здібності, і не заважати цьому: *Не взи яблуню родити яблука: вже сама природа навзила її. Одгороди її тільки від свиней, ...погисть гусінь*.¹⁷

Еродій це лелека-птиця, яка в Святому Письмі є символом вдячності, прозорливості та любови до людей. Зміст притчі про благодарного Еродія такий: Пташеня Еродія пішло відвідати мавпу, яка йому почала вихвалитись, як вона виховує своїх дітей, скільки грошей вона видає на їхню науку і які вони стають розумні по п'ятьох роках. В неї діти виховувались так:

Мартушка моя пограє тобі на лютні, Вертушка поспіває або потанцює, вони гезез край по благородному виховані і в моді у панів. А Кузю та Кузурку люблять за еродливість. Чи знаєш, що вони пісні складають? І ти повіриш, що вони в моді при дворі у мароканського володаря? Там синок мій нажем. Недавно до своїх родигів прилетіла відтіля тутешня напуга й сказала, що володар подарував йому золоту табакерку.¹⁸

Зовсім інакше виховував своїх дітей Еродій. Він сам їх учив. Навчив їх кількох мов та не вчив їх робити різниці між шляхетським і простим. Для Сковороди важливо народити дітей у здоровій моральній атмосфері, навчити їх добра, піклуватись їхнім здоров'ям, не шкодувати часу для них і навчити їх вдячності. Важлива внутрішня освіта, а не поверхова, формальна. Дальше в притчі говориться, що коли знову син Еродія загостив до мавпи, то знайшов там цілковитий розпад. Син її окривів, його звільнили з праці у дворі, старші дочки почали витворяти непотребства, а мати з горя померла.

У своїх байках Сковорода продовжує подавати свою етичну ідею, змістом якої є те, що справжня вартість людини не в її багатстві, чинах, титулах, дорогому одязі, а у внутрішніх благодарних вартостях.

Його поезія теж наповнена роздумами над суттю життя, над відносинами між людьми, між людиною і природою. Він у поезіях теж оспівував свободу людини й людства. Для нього воля була великою суспільною цінністю.

Із цього бачимо, яким звеличником людини був Сковорода. Незалежно від того, в якому соціальному стані ця людина була. Він єдиний відважно виступав за індивідуалізм у часи, коли вся людська особистість була здушувана, топтана царським урядом; він відважно говорив, що це дурні хочуть зрівняти всіх. У час, коли цариця Катерина видавала накази, щоб не давати освіти черні, Сковорода ходив і вчив саме цю чернь. Коли цариця Катерина наказувала, щоб не давати часу народові на роздумування, Сковорода ходив і вчив народ роздумувати. Він хотів вселити людям довір'я до себе самих. Він вперто заперечував офіційщину, боровся проти соціального гноблення. Чейже він вложив в уста кріпака слова: *І я людина, й мені не гуже, що людське.*

Сковорода був свідомим того, що з нього насміхалися за те, що він ходив поміж простолюддя і навчав. Про це він каже: *Надо мною поглузують собі, — хай глузують; про мене мовлять, що я ношу свізку перед сліпаками, а без огей не багити смолоскипа, — хай мовлять; із мене кепкують, що я дзвонар для глухих, а глухому не до гомону, — хай кепкують собі; вони знають своє, а я — своє і роблю своє, як знаю.*¹⁹ І даліше говорить про простий народ: *Мудрують:*

«Простий народ спить», — хай спить і крітким сном лицаря; та всякий сон пробудний і хто спить, той... не мертве тіло. А коли виспиться, так проснеться; коли намариться, то озутить-ся й набере сили.»²⁰

Сковорода теж висловлював важливі думки про обов'язок ученої людини супроти народу: *Освіта не повинна зуживати свого впливу тільки на одних жерців науки, котрі жруть її й котрим вона приїдається, але повинна переходити на весь народ, увійти в нього і засісти в серці й душі всіх тих, котрі мають дізнатися правди.»²¹* Для нього обов'язком ученої людини було йти і вчити непросвічених. Цей обов'язок Сковорода сповнив.

Коли Сковорода побачив, як зникає українське життя, як українська інтелігенція залишає свій народ і переходить на російське в погоні за чинами, посадами, грішми, титулами, поверховим блиском чужого, — може він перший збагнув, що дальша доля українського народу залежатиме виключно від простих людей, і тому він ішов до них і вчив їх про індивідуалізм, про нерівну рівність, виробляв у них віру, довір'я до себе самих, розбурхував їхні думки, щоб змусити їх думати.

Історик О. Єфименкова сказала, що без сумніву природа зліпила Сковороду з того коштовного знахідку, що його вона зберігає в обмеженій кількості для людей, які роблять епохи. Але, тим часом, Сковорода не зробив епохи. Очевидно, природа зробила щодо Сковороди помилку. Він з'явився не в належнім часі і не в належнім місці.»²² Одначе, на мою думку, Сковорода якраз з'явився в слушний час, у час, коли українська стійкість, український демократизм козацький занепадали і починалась безхребетність. У цей сумний час Сковорода став спротивом тому всьому. Він не створив епохи, але, мабуть, він і не бажав, щоб його скромна особа (за яку він себе уважав) була творцем епохи. Зате для нас він залишив щось багато важливіше: приклад свого життя й свої думки. Кажуть, що коли потрібно було чесної людини з чистими руками до якоїсь важливої справи, тоді звертались до сквородинців. І нам сьогодні сквородинців потрібно.

Іван Дзюба в своїй статті про Сковороду каже, що до Сковороди гомуть уперто зверталися кращі сини української нації в часи великого болю і вибору, у поворотні моменти істо-

рії. Згадаймо Котляревського і Шевченка. Згадаймо тигинівського «Кармелюка й Сковороду». В інакшому аспекті можна додати сюди ще сьгоднішніх М. Вінграновського та І. Драга.²³ А я додала б до них ще й самого І. Дзюбу.

Сковороду називали різно: мандрівним філософом, філософом з народу, українським Сократом. Всі ці назви до нього стосуються. Але здається, що в найбільшій мірі він був учителем свого народу і з його науки може й мусить користати і наш сучасний український народ — як там, так і тут.

Література:

1 О. Сфименкова, Філософ из народа. В журн. «Южная Русь», 1905, II, с. 237.

2 Д. Чижевський, Історія української літератури. Нью-Йорк, УВАН у США, 1956, с. 253.

3 С. Єфремов, Історія українського письменства, т. I. Київ-Ляйпціг, Українська Накладня, 1924, с. 255.

4 І. Мірчук, Г. С. Сковорода (Замітки до історії української культури). В кн.: Українське історично-філологічне товариство в Празі, т. I, 1923-24, с. 24.

5 Григорій Сковорода, Твори в двох томах. Київ, АН УРСР, 1961; т. 2, с. 520-521.

6 І. Мірчук, цит. праця, с. 25.

7 М. Возняк, Історія української літератури. Львів, накл. Т-ва «Прогрес», 1924, т. 3, с. 91.

8 Григорій Сковорода, цит. праця, т. 1, с. 14.

9 Там же, т. 1, с. 326-327.

10 Там же, т. 1, с. 57.

11 Там же, т. 1, с. 37.

12 Там же, т. 1, с. 327.

13 Там же, т. 2, с. 511.

14 Там же, т. 2, с. 498.

15 Там же, т. 1, с. 345.

16 Там же, т. 1, с. 134-135.

17 Там же, т. 1, с. 496.

18 Там же, т. 1, с. 511.

19 М. Возняк, цит. праця, т. 3, с. 81-82.

20 Там же, с. 82.

21 Там же, с. 81.

22 О. Сфименкова, цит. праця.

23 І. Дзюба, Перший розум наш. «Літературна Україна», 4. XII. 1962,

с. 3.

„Плекайте мову...“

Тоня Горохович

СКАРБИ РІДНОЇ МОВИ

(Доповідь виголошена на педагогічній конференції Об'єднання Українських Педагогів Канади під гас «дискусійної лави» на тему ваги рідної мови для життя і розвитку народу)

Не бійтесь заглядати у словник:

Це пишний яр, а не сумне провалля...

М. Рильський

Треба сказати, що мова, мабуть, найчіткіше віддзеркалює слабкість чи силу народу. В мову вкладає народ увесь світ свого духового життя. Панас Мирний називає мову «схованкою людського духу», «багатою скарбницею, в яку народ вкладає і своє давнє життя, і свої сподіванки, розум, досвід, почування».

Мова відіграє величезну роль в розвитку дитини. Дитина соціалізується, вводячи слова у світ своєї думки; мова є центром численних, часто несвідомих, зв'язків її із світом. Ф. Уеллетт, сучасний поет і соціолог Квебеку, розрізняє дві категорії мови: зовнішня як засіб взаємин, і внутрішня як опора мислення, як мова молитви, думання, творення понять. Відбирання дитині чи народові можливості вислову своєю внутрішньою інтимною мовою, успадкованою від предків — це нищення культурної і психічної бази, відбирання спроможності бути творчим; бо позбуваючися своєї мови, утрачаємо певність себе, ми неспроможні висловитись не тільки про зовнішні предмети, але — що більше — про свої почуття, пристрасті, ідеї, потреби. Мозок мусить мати здорову й міцну структуру, перше ніж зіткнутися із світом чужої мови. Народи, які змушені користуватися у житті іншою, а не своєю мовою, завжди неповноцінні.

Культура української мови і всі інші виховні аспекти, пов'язані з нею, були завжди основними у діяльності Пласту. Але особливої актуальності набирає проблема плекання рідної мови у Пласті тепер, коли у виховних уладах його є членство, яке народжується і виховується в умовах діаспори. У

рекомендаціях Пластового Конгресу Другого чітко підкреслена роль мови у вихованні, а також виразно зазначений принцип україномовности Пласту. Тож у зв'язку із цим треба присвячувати рідномовному питанню якнайбільше уваги. Нам треба знати якнайбільше про вартості нашої мови, про її стан, про здобутки і потреби української мовознавчої науки, про те, яке неоціненне значення має мова у житті народу. Треба також знати і небезпеки, які загрожують нашій мові, оберігати її від каліцтва. Що правильніше ми говоритимемо, то тим вищою буде наша мовна культура, точніше висловлюватимемо свої думки. На сторожі культури нашої мови треба поставити словники, граматики, правописи. Треба користати з порад великого майстра нашого рідного слова — поета М. Рильського — завжди дбати про свою мову, оберігати її скарби — запашні барвисті слова, образи, звороти, шліфувати і збагачувати їх, щоб передати прийдешнім поколінням рідне слово у всій його красі.

Словникове багатство

Мова не дається від народження, як скажімо, здатність їсти. Дитина переймає мову від людей, які її оточують. Мова існує лише там, де є люди; вона там необхідна. Здібність говорити прийшла із розвитком свідомости, бо мова — це озвучена думка. Спілкування думками відбувається тільки в людському середовищі, яке живе куди складнішим життям, ніж тваринне стадо. Минуло багато тисячоліть, доки у постійних спільних зусиллях думки і м'язів людство створило мову. Духовий розвиток суспільств відбився у якостях мови, чіткості граматичних форм, багатстві й різноманітності словникового складу. Усе, що людина знає, чим живе, увесь її духовий світ віддзеркалений у мові.

Відмінність між мовами лінгвісти пояснюють різно. Існує зв'язок між мовою і обставинами життя. Л. Леві-Брюль відкрив, що у мешканців Заполяр'я є 20 слів на позначення різних гатунків льоду, 41 слово на позначення різних гатунків снігу і 26 слів на позначення різного виду розтавання снігу. У словнику українського степовика нема деяких слів, характеристичних для мови українського гірняка з Карпат: *плай, флюяра, веснування, виворіть, китгар, крисаня, гагі, катрінка*. Один, той самий предмет може мати в українській мові цілу низку назв: *болото, баюра, болоне, яруга, колобаня, могоар, трянсвина, драглина, плавок...* Не всі українці знають, що

є *ватра* (вогнище) чи *ореля* (гойдалка); усі ми звичайно називаємо край вулиці французьким словом *тротуар*, тоді як у говорах нашої мови є гарне слово *хідник*; кажемо *букет*, а є в нас давнє лемківське *в'язан*; у словнику не знайдемо ні польського *навпригінці* (навприсідки) чи *відрїбцем* (хід дрібним кроком), а здалося б увести ці гарні слова в літературну мову. І так багато теперішніх літературних слів народилися десь в окремих говорах. Мовна творчість триває вічно, доки живе мова і її носій — народ. Говори, діалекти — це важливі осередки народжування нових слів. Кожна жива мова має багато разів більше слів, аніж є їх у лексиконі однієї людини. Оволодіти повністю багатством мови народу ніхто не спроможний, але збирати перлини народньої мови — це захопливе заняття.

Хоча обставини сприяють творенню нових слів, але зв'язку між мовою і обставинами життя не треба перебільшувати, бож, наприклад, у випадку багатого словника заполярців щодо назов снігу повинно б бути те саме і в норвежців, а насправді так не є. Також не можна встановити прямого і безпосереднього зв'язку між складом лексики якогось народу і його національною психологією (хоча він дуже важливий і незаперечний); тут багато важать і посередні чинники — впливи інших мов і різні історичні обставини, ба навіть випадковості. Це дуже цікаве, але необґрунтоване незбитими фактами.

Велику кількість слів українці запозичили від греків. Від них перейшло на Русь багато назов рослин (*мак, троянда, мигдаль, кедр, огірок*), а з прийняттям християнства з'явилося у нас багато назов на духові поняття, зокрема релігійні (*янгол, диявол, сатана, ідол, монах, манастир*). А за кілька століть після приходу християнства у Польсько-Литовсько-Руській державі українська мова стала панівною не тільки в себе, але і в Литві. В Україну почали проникати слова зі Заходу, зокрема з Польщі, яка сама була під великим впливом німців. Посередньо з Німеччини, через Польщу, прийшли до нас слова з ділянки будівництва (*брук, дах, мур, ганок, муляр, рама, риштування, ринва*), слова з хатнього життя (*кухня, тарїлка, шухляда, друшляк*). Коли ж Україна попала під панування Росії, тоді в нашу мову прийшло багато слів німецьких і французьких, бо росіяни, починаючи від Петра I, гребли слова із цих мов повними пригорщами.

Слова європейського походження потрапили в нашу мову від ближчих і дальших сусідів. Вони є елементами культури, розвитку науки, мистецтва, адміністративної системи, господарства, зате слова зі Сходу в нашій мові далекі від сфери духового життя. Азіятські завойовники принесли силу нових слів не тільки татарських, але і ногайських, киргизських, узбецьких, навіть азербайджанських: *бугай, баран, туша, кабан, в'юк, отаман, отара, отава, баклан, казан*; також перські слова: *барс, караван, диван, баштан*; арабські: *халва, щербет, султан, адмірал, алгебра, алкоголь, кайдани*. Турецькі слова *кіоск, палац* прийшли через перську мову у грецьку, потім у французьку, а звідти до нас.

Україна у XVII ст. була однією з найкультурніших європейських країн. У школах України навчали латини, греки. Відтоді задомовилися у нашій мові слова: *апеляція, дисципліна, експедиція, елемент, культура*, а з грецької мови прийшли: *аннал, граматика, економія, діалог, діалектика, демократія*.

Нікому з нас не думасться, що такі слова як *цибуля, пляшка, крейда, олія* — не наші слова. *Цибуля* — це латинське слово *цепуля*, згодом у германців воно звучало *цвібель*, а у нас *цибуля*. *Олія* походить від оливок з Апенінського півострова; *крейда* прийшла з острова Крит, германці цей будівельний матеріал перевезли на *кріда*, а згодом на *крайде*, а від германців воно перейшло до всіх слов'ян; *пляшка* — це німецьке слово *флехтен*.

У XVI столітті в Україні жило багато італійців; їхня мова була дуже модною; це італійцям належать слова, якими ми користуємося в ділянках мистецтва (*настель, акварель, кольорит, контур, палітра, скульптор, група, н'єдестал, балет, опера, соната, серенада, кольоратура, альт, бас, дуєт, тріо, віоліна, фортепіано*), також торгівлі (*банк, каса, транзит, кредитор, банкет* і ще багато інших). Від французів ми взяли чимало загальних слів (*режим, резерва, ресурс, результат, стаж, контролю, ліміт, солідний*), багато слів перейшло разом з речами, що їх уживають французи (*абажур, більярд, бінокль, екран, альбом, блокнот, кашкет, браслет, фасон* тощо). Голляндцям завдячуємо слова з мореплавства (*борт, кабель, брезент, койка, матрос, лоцман, буксир, крейсер*), а англійцям передовсім спортивну термінологію (*гемтійон, спорт, бокс, теніс, футбол, гол, старт*).

Але не тільки наша мова збагачувалась запозиченнями з інших мов. Не зважаючи на політичні обставини, українська мова мала і має вплив на інші мови. У Польсько-Литовсько-Руській добі поляки запозичили від нас такі слова: *грезка, озерет, гарбуз, зерешня, брага, господар, зереда, бур'ян, будяк, борсук, оселедець, собака, годувати*; у польській поезії з'явилися: *друг, гожий, голубити, зеремха, мережка, село, селянка, відгайдуш, загарі, куц, незабудька, зозуля, полонина*. Хоча поляки мали і рівнорядні свої слова, але для поезії зручнішими, милозвучнішими є наші слова.

У чеській мові знайдемо такі слова з української мови: *бандурист, кобзар, лірник, сопілка, гетьман, кошовий, сагайдак, шаравари, борц, галушки, козерга, могила* тощо.

Чимало українських слів попало в литовську, румунську і молдавську мови, але цікаво, що в нас нема запозичень від цих народів. Запозичення приходять внаслідок культурної переваги даного народу. Цікавий факт, що українські запозичення від греків багаті у ділянках садівництва і городництва, але зовсім нема їх у пасічництві. До запозичень приневолюють також і політичні обставини чи іншомовне довкілля.

Віддавна французи знали про Україну як про багату землю і народ із самобутньою культурою і побутом, з високою боездатністю. Вольтер і Меріме подивлялися мужність і волелюбність українських козаків. Вони залюбки прислуховувались до української мови, а у своїх записах підкреслювали її мелодійність, стрункість, словесне багатство, красу і виразність. У французькій мові з'явилися наші слова: *староста, підстаршина, старшина, пороги, степ, степовик, хутір, булава, бундук, курінь, сотня, отаман, слобода, слобожанин, козак, запорожець, гайдамака, гетьман*. Таких слів ніяк не можна замінити іншими. Спробуйте назвати гетьмана — президентом, козаків — солдатами, бунчук — прапорцем, курінь — штабом, — це будуть інші поняття.

В російську (московську) мову потрапили наші слова: *боднар, дівчина, вареники, хутір, хлібороб, школяр, дівора, батько, рушник, побратим, ляпка, лава, коржі, збурився, коногон* тощо. Наші слова — *неполадки, стерня, Тамбовщина*, як назва території, навіть у сучасних умовах, змусили видатного російського письменника Ф. Гладкова остерегти росіян перед запозичуванням українських слів; він аж ставить нас за приклад своїм землякам: «Почитесь бы нам патриотичес-

кому отношенню к языку у тех же украинцев...» («Везерная Москва», 13. 1. 1961).

Але не одного з нас може затривожити, що у мовах стільки запозичень. Що ж врешті-решт залишається від рідної мови, коли стільки «чужинців» у ній? У тому нема нічого дивного, бо народи творять у першу чергу такі слова, які йому конечні, щоб називати усе відоме і те, що його оточує. Запозичення зовсім не загрожують зникненню мови чи перетворенню на якусь суміш. Українські слова, наприклад, в російську мову вносять ласкавість, гостроту, нові відтіні понять.

Мова забезпечується від негативних впливів запозичувань неприступною фортецею, що нею є граматики. Коли в нашій мові знаходимо багато чужих слів, то чи знайдеться хоч би одне чуже відмінкове закінчення? Не можна сказати *домен, столен* чи *ходен, робен* — замість *дім, стіл, ходити, робити*. Слово, переходячи в іншу мову, залишає всі свої відмінкові закінчення, всі граматичні форми та наново «охрещується» у новій мові. Так ось чужі слова припасовуються до нашої мови і фонетично, і морфологічно, і семантично. Тому, що наша мова не любить звуку «ф», у нас є *Пилип, квасоля, звірка*. Милозвучність нашої мови вимагає голосної поміж двома приголосними у таких словах, як *Олександр, театр*, тоді, коли російська мова зовсім не перехрещує на своє цих же слів (*Олександр, циліндр, театр*). Українська мова у таких словах, як *спирт, гвинт, миля, комин* приймає тверде «и», а російська залишається з м'яким «і». Наша мова часто змінє також і рід чужих слів: грецьке слово *драма* є середнього роду, у нас воно стало жіночого; теж і *афіша, адреса, метода*. Багато чужих слів, прийшовши в нашу мову, мають переставлений наголос: *отара, кобза, бавовна, гатунок, портфель, батальйон*. Змінюється і семантика слова: *афера* — українською мовою значить не просто подія, але подія з негативним забарвленням.

Скільки б слів ми не запозичили для своєї мови, вони не заважать на тому, щоб українська мова через них утратила свою питоменність і багатство своєї синоніміки. Ось, наприклад: дієслово *іти* має синоніми: *зкурнути, майнути, податись, простувати, рушити, дибати, гимзикувати, звалати, шкандибати, дріботіти, кульгати, плентатись* тощо; слово *ждати* — *виگیкувати, виглядати, визирати, видивляти, сподіватись, гекати*. Треба тільки, щоб було свідоме, розумне слідкування за процесами розвитку мови та відповідно їх спрямовувати.

Окремою справою щодо словника української мови є в ній давні слова — т. зв. архаїзми (*благородність, смиренність, соблазнь, приязнь, гоїно, корогов, кошуля*), які надають мові історичного кольориту. У СРСР помітна своєрідна відраза до них в українській мові. Це тому, що у таких словах зберігається своєрідність державного і суспільного устрою народів СРСР у часи їхньої незалежності від Росії.

Шукаючи мовних скарбів, ученим нерідко доводиться пробиратися через хащі й води до сіл і міст і нашої широкої Батьківщини, і поселень у Канаді, США та в інших країнах, щоб знаходити барвисті, запашні слова в царині літературної мови, або щоб дослідити за допомогою слів минуле і сучасне нашого народу. Визначним збирачем мовних скарбів був письменник Борис Грінченко, який ще півстоліття тому дав нашому народові словник живої мови. Багато цих скарбів знайдемо у майстрів слова: Т. Шевченка, М. Рильського, Б. Антоненка-Давидовича, М. Вовчка, П. Мирного та в багатьох інших клясиків української літератури.

(слова мають крила

Особливістю кожної мови є її фразеологічні вислови (ідіоми, крилаті слова). Жива мова іскриться дотепними висловами і зворотами, які надають їй барвистості, образності, таємничого чару. У великій мірі творцем таких висловів є народ (прислів'я і приповідки), або письменники і поети та взагалі працівники пера, культури. Фразеологічні вислови народжуються із життєвих подій, випадків, через перекази і повір'я. «*Чимало води утекло з тих пір*» — походить від того, що колись ще 2500 років тому у Вавилоні час міряли водою (водяні годинники). «*Пропав ні за цаповою душою...*» — цей вислів має широке застосування у нашій мові, але ми зовсім не знаємо того оповідання, героями якого були чорт і цап. Пастух хотів використати цапа, щоб перейшов кладку і щоб його жива душа дісталася чортові замість пастухової. Та чорт розірвав цапа, а пастух також загинув. Так дешево, за повір'ям цінилася цапова душа.

Фразеологічні вислови в українській мові особливо багаті. Їх творять кожночасно всі верстви народу в усіх сферах життя. «*Я ждала тебе, сину! Уже й озі свої за тобою видивила!*» — часто кажуть українські матері. На вулицях Києва з уст виїжджих бабусь Б. Антоненко-Давидович почув: «*Чужу*

бїду розведу, а своїй не дам ладу»,— «Ех, що там казати — не рїдному батькові і не за готовї гроші!», «Добрий головїк — на пезї сухий, у водї мокрий», «На ньому не було лиця!», «Усе ходило ходором», «Усе пішло нанївець», «Ханьки м'яти вона тїльки вмїє», «Він збив мене з пантелику», «Вона вмїє крутити гайку». В нашїй мовї часто зустрїнемо вислови: добивати віку, бере жаль, бере нетерплязка, щербата доля, латаний талан, нудити свїтом, зав'язаний свїт, пуститися берега, розколизати духа, заквітзаний вік.

Насиченість мови фразеологічними зворотами робить її своє рїдною, кольоритною, сповненою народного духу. Тому й не диво, що вже у 1864 році М. Номис потрудився, щоб зібрати ці мовні скарби у збірник: «Українські приказки і прислів'я і таке інше». А Я. Рудницький у Вінніпезї видає ось уже кілька років самотужки свій «Етимологічний словник української мови». Це велике культурне діло, яке вимагає загальної підтримки і зацікавлення всіх, кому залежить на тому, щоб наша мова на чужині ставала лункою, голосною, життєдайною і далекосяжною.

Інші елементи краси української мови

Прекрасною, таємничою особливістю української мови є словотворення за допомогою наростків і приростків. З малими частинками слів можемо творити здрібнілі іменники, прикметники, дієслова, часи, стани і види дієслів, доконані й недоконані форми часів та внутрішньо-видові відтїні дієслів. Ось наприклад: *малий, маленький, малесенький, манесенький, манюсенький, малюсюсенький, малюній, манюній, малюнький, малюнезкий, малюцький, малюсюський, мацюнюсенький, мацюпусенький...* В найпершій українській граматицї 1818 року були подані тїльки чотири слова. Звідси бачимо, як народ наш старається добирати найпестливіші слова для вислову своїх почувань. Звичним і водночас незвичайним явищем в українській мові є слова, що постають з поєднування дієслів і прислівників з іменниковими і прикметниковими наростками (суфіксами): *спати, спатки, спатоньки, спатуненьки, спатунї, спатунезки, спатусї*, і теж саме з дієсловами: *купати, пити, їсти* та ін. Або ще: *гаразденько, отакезки, укупоцьцї, обоєзко, гастенько* тощо. Усі ці емоційні слова переливаються багатством відтїнів, надають мові небувалої виразности й гнучкості.

Джерелом особливостей мови є багато і недосліджених явищ. Наша мова творить особливе багатство відтінів дієслівної дії при допомозі приростків, як от: *співати, заспівати, заспівувати, опспівувати, переспівувати, наспівувати, поспівати, обспівувати, поспівати поспівувати, проспівати, проспівувати* тощо. Функція наростків в українській мові також дуже важлива: одні наростки творять нові слова — *лік, лікар, лікарня, лікувати, лікувальний*, інші надають слову нове лексичне значення — *хата, хатинка, хатинозка, хатище*.

Але знати мову — це не значить пам'ятати тисячі слів. Треба ще вміти змінювати слова, поєднувати їх у речення. Допомагає це робити граматику даної мови. Українська грамика особливо багата своїми формами. Кожне значуще слово в потоці мовлення має якийсь рід, число, відмінок, особу, час, ступінь, вид, стан тощо. Неправильно вжита граматична форма зовсім змінює зміст сказаного. Одна маленька деталь часами важить у житті дуже багато. От, наприклад, коли хтось неправильно висловився про потяг, що він від'їхав, тоді, коли він мав від'їхати, або, що хтось помирає, але ще живий, не вмер — це часто створює людям зайві труднощі і переживання.

Українська мова зберегла свої сім відмінків з різноманітністю закінчень, тоді коли, наприклад, болгарська мова не має відмінкових закінчень зовсім (уживаються прийменники!), німці й французи вживають для відмінювання артиклі, китайська мова має свою систему.

Не тільки відмінки і часи та інші граматичні форми розрізняють нюанси значення слів у реченні. В українській мові, наприклад, ніколи нема прийменника чи сполучника при кінці речення, як це любить англійська мова. Наша мова зокрема полюблює, щоб іменник-підмет стояв перед дієсловом-присудком, прислівник перед дієсловом чи прикметником, а не після нього. Але в нашій мові слова мають досить свободи, щоб мінятися місцями на різні лади тоді, коли треба передати те почуття, з яким щось мовиться: «*Думи мої, думи мої, лихо мені з вами!*» — тут переданий вислів поетового смутку куди сильніше ніж за такого порядку слів: «*Мої думи, мої думи!..*»

Такої свободи нема у німецькій мові, бо там дієслово-присудок має своє єдине, раз і назавжди призначене місце.

Велику роль в реченні, щоб його правильно зрозуміти, відіграє у мові наголошення певного слова. Можна, наприклад, зрозуміти оце речення на три різні лади: «*Ти признаєний на*

везірно зміну?» — ти чи не ти?, призначений чи ні? на вечірню зміну чи на іншу? У зв'язку із наголошуванням слів і складів у слові говоримо про мелодійність мови. Справді мова має свою мелодію.

Наголос в українській мові динамічний (полягає на силі віддиху) і рухомий. Найважливіша функція українського наголосу значенно відрізняльна; він є засобом для розрізнювання функцій даного слова. А це є окремий шлях української мови, її велика особливість. Наголос у нашій мові творить нові слова: замок, замок, город,город, кути, Кути, дворище, дворище, Іванович, Іванович; він указує і на відмінок: руки, руки, мене, до мене, сини, два сини, або форму дієслова: робить, робить.

Можна б тут наводити ще багато цікавого про особливості української мови, бо має чим пишатися українська мова. Але головна мета нашого міркування про мову — це розбудити не тільки зацікавлення, але й чуйність до проблематики збереження, розвитку мови. Ми знаємо, скільки слів-перевертнів, покалічених речень і звуків часто у мові наших молодших. Щоб мова звучала розумно і гарно, треба культивувати красу слова й вислову. До послуг наших завжди готові словники, граматики, правопис, літературні твори, жива мова народу, зокрема діалекти та змога вчитися мови у школах.

Як чудово пояснила спроможність поетичного слова поетка Ліна Костенко, пишучи про те, що вірші можуть бути: квітами, дубами, іграшками, ранами, повелителями і рабами; і каторжниками, які «крізь мури в'язниць по тернах лихоліть — ідуть, ідуть по етапу століть». Нашим священним обов'язком є — берегти дорогоцінні якості нашої мови, шліфувати і збагачувати їх, щоб і далеко від України біля чистих, прозорих джерел народнього слова могли «причащатися і набиратися п'яної її сили» щораз то нові покоління.

Література:

- А. Матвієнко, “Живе слово”, Київ, 1964.
Юрій Шерех, “Нарис сучасної української мови”, Мюнхен, 1951.
Борис Антоненко-Давидович, “Здалека й зблизька”, Київ, 1969.
Ярослав Рудницький, “Сучасна українська літературна мова”, Енциклопедія Українознавства, т. I, Мюнхен — Нью-Йорк, 1949.
Василь Чапленко, “Децо про мову”, Нью-Йорк, 1959.

Ми і наше довкілля

Степан Зошук

ПЛАСТУН У СЕМІЄН — НАЙВИЩИХ ГОРАХ ЕТІОПІЇ

(Закінчення з попереднього числа)

Ліс вересу кінчається, а ми далі йдемо полониною. Вона покрита деревами лобелії та різного роду малими кущиками. Дорога поступово підіймається. На схід від дороги пишається величний шпиль Силкі (4,490 м.), а на північ — провалля, яке веде до просмику Силкі. Цей просмик ми маємо перейти ще сьогодні. Плай наш веде крізь дуже нерівні подовбані скелі, а далі зникає в молодому ліску вересу, який саме цвіте.

Наш провідник з двома мандрівниками пішов наперед. Він хоче перевірити чи шлях відповідний для мулів з вантажем. Ми ждемо серед прегарної природи, яка нагадує мені Чорногору. Провідник повертається; виявляється, що неможливо перевести наших коней через цей молодняк. Тож повертаємось на полонину і будуємо там наші шатра. Таборуємо сьогодні на висоті 3,950 м. З насолодою з'їдаю свою останню папаю. Починається наша дев'ятнадцята ніч у горах.

Пробуджуюся о 6-ій годині. Ще присмерк, мрячно і холодно. Погоничі і чабани сидять навкруги блимаючих ватер. Вони закутані з головою у свої хустки. Дві третини наших членів вирушає в напрямі Силкі, щоб розглянути довколишні гори. Я ж беру напрям до вершка гори Силкі.

За якийсь час щетиниста трава змінюється у великі каменюки, а під самим шпилем, у великі гранітні скелі. Вид з вершини гарний, хоч обрив і не видно, бо вони в імлі. Лежу на шпилі гори і відпочиваю; навкруги чути спів пташок, а в долині видно наш табір. Повертаюся до табору іншим шляхом, без стежки. Дорога важка. Нарешті, надвечір, добиваюсь змучений до табору.

На другий день встаємо знову о 6-ій. Ідемо в напрямі на захід, щоб досягнути долини річки Ансія. Ідемо горбистим тереном. Навкруги чорні поля, де-не-де деревина, або кущики і хатки, приліплені мов гриби до схилів гір. Спека та пил дошкульні.

Нарешті приходимо над берег яру річки Ансія. Весь яр вкритий деревами, кущами та пнучими вгору рослинами. Глянувши вниз, ніхто з нас не припускав, що дорога до самої річки займе нам три з половиною години скорого ходу.

Пасмо Амба Раз тягнеться по західній стороні яру. Чим далі хребет гір нижчає і стає поділений на окремі вежі і піраміди. Плай дуже стрімко в'ється униз. Він часом зовсім осунений і змитий дощами. Стадо мавп з довгими хвостами вітає нас криком і дзявкотом. Над самою річкою зустрічаємо іншого роду мавп, які менші, ніж бабуни, але до них подібні. Є тут ще інший рід мавп — кольобус, що вважається найкращим. Колись цих мавп було дуже багато, більше, ніж людей і подорожні інколи приймали їх за племена тубільців. Тепер, щоб їх побачити треба йти далеко. Їх стріляють задля їхнього прегарного хутра. Подібна доля спіткала і інші роди тутешнього тваринного світу.

Стає надзвичайно гаряче, важко йти далі. Температура 45 ступенів Цельсія. Щойно після трьох з половиною годин маршу вниз, я з моїми приятелями, на чолі валки, доходимо до річки. Але де ж решта? Загубились, — а з ними і мул з моїми харчами та шатром. Хоч який я втомлений, але мушу знову йти вгору, щоб роздобути щось їсти. Тимчасом вистріляємо вгору зелену ракету, щоб наші розгублені члени знали, де ми знаходимось.

Навечір загублена частина валки ще не з'явилася. Шатра немає і мені приходить спати під пнем. Але спалося чудово, бо ніч була тепла. Ми тепер на висоті 2,100 м. Навкруги дерева баобабу та інші дивні, мені незнані, дерева.

Уранці приємна купіль у потоці. Щойно коло 10-ої прибуває решта валки, яка ночувала десь на узбіччі. Без затримки вирушаємо уздовж потоку у дальшу мандрівку. Щоб дібратися до ланцюга гір Амба Тон, мусимо знову вийти з яру. Дорога дуже трудна: гориста та камениста.

Коло 1-ої стаємо на відпочинок. Наші погоничі йдуть в пошуки за своїм питвом "талля" та їжею "індзера". Я йду з ними. Внизу, між рідкими деревами бачимо декілька хат, а трохи далі, щось на зразок куреня на палях. Навкруги цього куреня метушиться багато дорослих людей, дітей та собак. Наші погоничі відразу знають, що це поминки по померлому ватажку цього племені. Отож можна буде даром попоїсти та випити.

За двадцять хвилин ми вже біля куреня. Тут повно бідноти, яка чекає, щоб їй щось “капнуло” зі стола.

В курені є три переділки. У одній з них сидить старшина племені. Їй увесь час підливають напитуку “талля” та подають сире м'ясо та хліб “індзера”. В інших переділках сидять молодші. Вони ріжуть на кусні, з двох волів, м'ясо та, щоб відділити рідину від осаду, переціджують напитек “талля”. Цей напитек зроблений зі скільчастого зерна ячменю.

Жінки зібралися окремо від чоловіків. Ідуть приготування до поминок жінки. Нас зараз же починають частувати сирим м'ясом та напитеком, який вони наповнювали в кухлі, що були зроблені з волячих рогів. Відтак подають страву “вот” — це м'ясна, з додатком пекучої паприки, поливка. Все їдять пальцями.

Після їжі, щоб наздогнати валку, яка тимчасом рушила далі, нам треба добре поспішати. Ночуємо сьогодні на стерні, у підніжжі гори Амба Тон. Гора, плоска і стята на вершку, має форму амфітеатру. Та на цю гору ми не йдемо, бо завтра вранці треба вирушати у нашу дальшу мандрівку.

Один з мандрівників, показуючи на дерево, каже нам, що там пень — вулик бджіл. Та раптом цей “пень” зіскакує з дерева і мчить униз по плаю. Виявилось, що це був леопард.

Ще 30-40 років тому леопардів можна було побачити навіть у передмістях Аддіс-Абсби, але сьогодні їх можна зустріти лише в дуже недоступних людині місцях. Причина очевидна — чужинці, які потайки і відкрито скуповують шкіру з цих тварин.

Наш шлях веде на захід, в околицю Целемті. Гаряче. Докучає спрага. Наші запаси води вичерпались. Сьогодні маємо ночувати під горою Амба Абіджер (3,790 м.). Ідемо через зарослу кущами полянку. У тіні кущі цвітуть, а в більш соняшних місцях вже покриті чорними ягідками завбільки в наші черниці. Це чудова пожива для мавп та дівтори. Доходимо до потічка. Приємно помити ноги і напиться чистої води.

Будуємо табір. Навкруги заливаються співом пташки. Гарний вечір і я збираюся на прохід. Наші коні зовсім спокійні і тому небезпеки від леопардів немає.

У 5-ти кілометрах від нашої стоянки, у підніжжі гори Амба Аваза, або, як її ще звать “Чортова гора”, видно село Аваза. Туди я з іншими членами нашого табору збираюся на прогулянку. Двоє з нашої групи збирається вилазити на вершок Чортової гори. Та по цілоденному зусиллі їм не вдалося здобути шпиля гори і вони спустилися ливами униз до табору.

На слідуючий день встаю рано з 6-їй. Ще темно, але приємно пройтися та назбирати свіжих ягід. Семеро з нашої групи знову збирається здобути шпиль гори з іншого боку. Беруть з собою на два дні харчів. Та надвечір вони повертаються до табору, бо бік гори крихкий і вилазка неможлива. Подібне трапилося і мені з двома моїми товаришами. Нас трое вирішило здобути гору зі сторони її південно-східньої грані. Здалека нам здавалося це можливим. Та після двох з половиною годин наших спроб ми опинилися на малій рівнині. Чимдалі лізти ставало все важче і небезпечніше, бо цвяхи не трималися добре стіни гори. Повертаючись, зустрічаємо на стіні велике стадо геладабабунів. Дивуємось їхньою звинністю — як вони лазять по майже стрімкій горі — і без цвяхів та линв!

Наступний день ми знову використовуємо на прохід до села Амба Аваза. Тут довідуємось чому гору названо “чортовою”. Ця гора на шпилі плоска. На плоскій рівнині ростуть трава і дерева і живе багато мавп, які внизу є рідкістю. Давні тубільці, бачачи якісь волохаті сотворіння, а вночі чуючи їх дзвякіт та гавкіт, вважали, що там живуть чорти.

Увечорі, ті, які відокремились були від нашої групи над річкою Мишага Вога, повернулися до табору. Вирішили завтра вирушати на Чортову гору ще раз. Цього разу бажаючих лізти було шестеро, які для своєї вилазки вибрали западину на південній стіні гори. Ця вилазка виявилася не дуже тяжкою і альпіністам вдалося здобути вершину. Пізніше вони вимагали від етіопської влади, щоб вона переіменувала гору на “Амба Австрія”, бо їм здавалося, що вони перші здобули вершину гори. Одначе, виявилось, що її здобули ще в 1953-му році три німці з гуртка Гартльмаєра і навіть написали про це книгу.

Нарешті наближається час нашого відходу з цього чудового місця. 27-го лютого 1970-го року наша ціла валка вирушила на захід, в напрямі села Аді Аркаї, яке лежить на головному шляху Адіс-Абеба — Гондар — Аксум — Асмара. Наш плай місцями дуже важкий, бо завалений великими каменюками, а сонце пече.

В Аді Аркаї з приємністю купую справжній разовий пшеничний хліб. Розтаборюємося біля села. Цю останню ніч тут, я сплю під голим небом. Було зимно.

Ранком сідаємо в наш автобус, який везе нас до Аксум — колиски християнства в Етіопії.

ГРУПОВА ДИНАМІКА

Історія дослідів

Сучасна соціопсихологія, завдяки дослідом над людиною та її життєвими проблемами, присвячує багато уваги таким важливим сьогодні питанням, як **масова комунікація, формування чи зміни людських поглядів та опіній, групова динаміка**. Якраз цим ділянкам соціопсихології присвятив найбільше уваги сучасний американський психолог Фарнзворт (1967).

Хоч початків студій над груповою динамікою треба шукати у працях Курта Левіна ще з 1930-х рр., проте, найбільше праць із цієї ділянки постало вже після другої світової війни. Таким чином Левін дав почин до студій над психологією малих груп. Досліджуючи **психологічні сили, які ведуть до досягнення мети та психологію групових провідників**, він вказав напрямок розвитку психології до групової динаміки. По ньому інші зробили синтезу теорії та експериментальної методології групової динаміки. У 1967 році при Департаменті Оборони США створився науковий відділ, завданням якого було стимулювання науки про групову динаміку до мілітарних цілей. Це не малою мірою спричинилося до розвитку цієї ділянки науки, бо в цей час у соціальних науках наголошувалося дослідження процесів організації та керування групами людей.

Суть групової динаміки

Яка ж суть групової динаміки? Динаміка — відоме грецьке слово, що значить сила, яка викликає рух, дію. Група, за Кречом (1948), це люди, що мають якусь спільну платформу і які психічно існують один для одного. Вони не обов'язково належать до якоїсь класи чи категорії. Пластун, що покликаний до військової служби, наприклад, може відрізнитися від своїх співтоваришів і віком, і фахом, і освітою, і політичними поглядами, і національністю тощо, але, побувши у війську, він виразно відчуватиме свою приналежність до означеної групи людей. Коли ж говоримо про "групову динаміку", то мусимо мати на увазі саме силу, що діє у житті малих (3-4 людей) чи великих (організація) груп. **Вивчаючи ж групову динаміку, маємо на увазі силу, яка діє у групі під час її змагання, щоб досягнути свою мету.**

Досліди над груповою динамікою сьогодні проводяться при таких відомих американських університетах, як Бостонський Інститут Технології, Гарвард, Мішіген, Нью-Йорк, Норт Каролайна, а також і при деяких європейських університетах. Відомий центр групової динаміки “Нешенел Треїнінг Лябораторіс” у стейті Мейн уже довгий час вишколює дослідників-науковців, як також ексекутивних керівників для промислових та державних підприємств. Деякі більші підприємства, Вестінггауз чи Белл, мають навіть свої власні лябораторії та вишкільні центри з ділянки групової динаміки. Ці центри збільшують наше знання з цієї ділянки, бо у їх лябораторіях проводяться досліди життєвих обставин (у підприємствах, школах) та технологічних метод (“екшен рісирч”), а з вислідів їхньої праці користають різні установи.

Щоб краще зрозуміти суть цієї ділянки соціопсихології, пригляньмося коротко до деяких групо-динамічних принципів. **Розглянемо 7 принципів групової динаміки**, що їх наводить Картврайт (1963). Перших чотири стосуються до групи як середовища, де відбуваються зміни, тобто дії, якими хочемо змінити поведінку деяких членів у групі. Останні три принципи стосуються до цілої групи, себто — коли ми свідомими впливами хочемо змінити внутрішню характеристику групи.

Головні принципи групової динаміки

Ці принципи такі:

1. Коли в групі хочемо змінити поведінку тільки деяких членів, то в ній мусить бути почуття приналежності в обидвох категоріях членства — в тих, кого хочемо змінити, та в них, хто цю зміну переводить;

2. Ті, хто переводить зміну, мають кращі успіхи тоді, коли сама група є приманливим середовищем для тих, хто є під впливом цієї ж зміни (предметом чи об'єктом зміни);

3. Коли змінюємо погляди людей на систему вартостей чи взагалі принципи поведінки членів, то чим приманливіші риси, що їх хочемо виплекати у членів, тим більший вплив має група на об'єкти зміни;

4. Зміни, що їх ми робимо тільки щодо окремих осіб, або підчастин групи, викликають серед них великий спротив, якщо вони протидіють загально прийнятому стандарту життя групи;

5. Тиск на зміну в групі можна класти і підсилити тоді, коли відчувається взаємна потреба зміни членів даної групи;

6. Дані щодо потреби зміни, плани проведення зміни та передбачений вислід зміни мусять бути з'ясовані всім членам групи, якщо та зміна має перейти безболісно та успішно;

7. Зміни проведені в одній частині групи викликають напруження в інших частинах. Ці напруження можуть бути послаблені або зовсім зліквідовані, якщо зміна буде стосуватися до всіх клітин групи, або якщо припиняться засоби, щоб завести зміну.

Деякі з принципів звичайно починають мати більше значення тоді, коли їх запроваджуємо серед сприятливих обставин. Наприклад, можемо використати привабливість гуртка, збільшуючи його позитивний вплив на негативно наставлених щодо своєї зміни членів; можна сприяти пошвавленню спілкування поміж членами групи, завдяки чому можна ефективніше провести зміни в даній групі.

Можна також ужити групу як засіб зміни. Цей спосіб застосовуємо тоді, коли хочемо змінити обставини середовища, уживаючи групу для проведення такої зміни (юнія працівників є такою групою). Немає змоги входити в подробиці щодо принципів дії цієї категорії засобу. Можна лише зауважити, що ефективність дії такої групи залежить від сили її внутрішньої єдності, задоволення, яке вона дає своїм членам, підсилюючи її прямування до ясно та виразно визначеної мети.

Проблема провідництва

Крім загальних принципів щодо суті групової динаміки, другим важливим чинником її є **провідник та успішність його діяльності**. Раш (1957) зауважує, що ефективні групи мають такі прикмети: вони малі (5-9), непаристі (непариста кількість членів сприятливіша для вирішування спірних питань), вони мають виразно визначену мету та постійно її перевіряють; вони гнучкі (коли виявляється потреба зміни даної мети); у них одноголосний спосіб вирішування; їхня позитивна групова атмосфера сприяє розв'язанню проблем; у них провідництво розмежоване (окремі члени групи є кваліфікованими спеціалістами у своїх ділянках і в потрібний час керують групою); члени групи широким чином взаємодіють (на загал вони діють без персональних загроз від інших членів групи) і в зв'язку з цим, їхня

енергія спрямована до цілей, що спрямовані на досягнення мети своєї групи.

Під час студій над індивідуальними членами групи зауважимо, каже Гілгард (1957), три головні чинники, а саме: 1. індивідуальне досягнення та визначення окремих членів; 2. співпраця даного члена в досяганні групової мети; 3. товарискість у співжитті (творення приємних взаємних відносин). Якщо особиста мета та причини до досягнення її у одиниці егоїстичні, це перешкоджає і навіть паралізує працю групи. В таких випадках атмосфера, а з нею разом і духовна сила гуртка підупадає, а рівень продуктивності знижується. Феномен “козлів відпущення” (“скейпговтс”) відіграє велику роль у груповій атмосфері, але, на жаль, тут немає можливостей заторкувати глибше це питання.

Проблема провідництва широко розроблена в ділянці групової динаміки. Широко відомі студії Левіна (1936) про роди провідництва висвітлюють впливи диктаторських та демократичних провідників на характер групової атмосфери. Часто тут виринає питання — чи люди народжуються вже провідниками, чи провідництво це знання набуте вишколом. Раш твердить, що провідники переважно трохи здібніші від тих, ким вони керують, бо вони спроможні абстрактно думати та легше схоплювати проблему чи концепцію ідей. Гілгард подає вислід дослідів, які показують, що члени групи, які мають доступ до інформації про цілі існування групи, переважно стають провідниками цієї групи. Ще один дослід над випадковими групами (групи, що постали випадково — дослід провів Раш) виявляє, що члени, які у таких групах стають провідниками, є також переважно провідниками і інших груп. Креч (1948), на основі одного експерименту, який стосується до ефекту вишколу провідників, доказує, що одні люди, які були перед коротким провідницьким курсом на такому самому провідницькому рівні як інші, стали після закінчення курсу кращими провідниками, ніж ті інші. **Таким чином бачимо, що провідників можна вишколити.** Вишкіл у провідництві помічний. Отже, щоб усяке провідництво було ефективне й успішне, треба добрих кандидатів на провідників спочатку розпізнати, а пізніше їх добре вишколити. Гілгард наводить такі **головні функції провідника:**

1. утримує членство групи;
2. організує та стимулює працю одиниць і групи;

3. служить як посередник комунікації між групою та вищим проводом.

Психологія більших груп

Із провідництвом тісно в'яжеться психологія більших груп. Частина групової динаміки організацій займається студіями над більшими групами (понад 20-ти членів). У ці студії входять усякі концепції організацій, починаючи від малих торговельних підприємств аж до великих мілітарних комплексів, інколи торкаючись навіть динаміки міжнародних взаємин поміж державами.

За останніх 15 років цю ділянку розпрацьовано і скріплено науковим матеріалом із таких ділянок, як соціологія, антропологія, провідництво, економіка та політичні науки. Ця ділянка тісно пов'язана з деякими теоріями, як теорією організації, теорією керування-провідництва, організованого плянування, спілкування тощо. Вона черпає свої методи з сучасних нових винаходів (аналізи систем, комп'ютерної симуляції, кібернетичного чи психокібернетичного моделювання).

Що таке організація?

У наш час ми зустрічаємося з різними науковими термінами, які стосуються до проблематики людини в її модерному житті. Тож доцільно буде подати тут пояснення деяких назв, щоб їх правильно розуміти, тоді краще можна буде зрозуміти і саму проблему.

Що таке **організація** з погляду соціопсихології? Це ансамбль людей, складений з різних частин, які виконують різні, споріднені суттєвими елементами завдання. Їхня функція скоординована на те, щоб в остаточному рахунку вона виявилася для всіх членів групи спільною і дала одність зусилля.

Нас цікавлять ще такі проблеми:

Чому постають **організації**? Лойд (1966) аналізує це так: організація твориться тоді, коли група людей переконана, що із пропонованої групової акції витвориться синергічний вплив. **Повною і основною метою даної організації є довести до якнайбільшого розвитку цієї сили — синергічного впливу організації на середовище.** Слово "синергічність" він пояснює як **спільну дію, загальна сила якої є більша від суми сил її окремих частин.** Значить синергічність це спрямованість зусиль на те,

щоб зробити щось спільно і організовано, краще і більше, ніж спроможні зробити сили окремих членів. Для кращого розуміння синергічності він подає таке пояснення: уявім собі три рівнобічні трикутники. Ми можемо їх укласти як хочемо, але вони дадуть нам тільки три трикутники. Коли ж складемо їх у форму піраміди, ми створимо тоді геометричну фігуру з чотирма стінами. Також п'ять нот у пісні творять щось більше ніж п'ять окремих звуків, вони творять мелодію. Отже, концепція синергічності, концепт "гештальт психології", це поняття цілоти, що є більшою від суми окремих її частин. Це особливо важливе, коли йдеться про розуміння теорій про організацію.

Пояснюючи свій перший принцип щодо причини упадку організації, Лойд твердить таке: Упадок багатьох організацій можна пояснювати такими обставинами:

1. коли початкова думка організатора не мала багато синергічності, або,
2. коли вона перестала йти з духом часу і тому перестала бути корисною.

Лойд теж твердить, що студії керівництва організаціями, організаційне планування, аналіза системи, компютерна та математична симуляція організації тощо, завжди має тему підіймати синергітичний вплив до найвищої точки. Іншими словами, всі ці методи дають змогу організації вести свою працю успішніше.

Завданням цієї статті не було подати конкретні принципи, на основі яких можна б було змінити способи ведення праці у Пласті, а лиш **познайомити читачів з деякими найновішими теоріями, концепціями та технологією групових процесів.**

Пластовим провідникам треба вивчати теорію та технологію групових процесів. Вивчають їх провідники американські та інших країн і ми повинні їх вивчати, щоб ефективніше вести діяльність Пласту. Як бачимо, оточення не конче мусить нас вести. Навпаки, ми самі можемо і мусимо вести наше оточення. Обізнаність із принципами групових процесів нам буде у цьому дуже помічною.

Виховні справи юнацтва

Петро Саварин

МОДЕРНІ ЧАСИ І ПЛАСТУНИ

(Старий пластун пише свої думки сьогоднішній молоді)

Жити в сучасну пору дуже цікаво. Теперішні часи це часи компютора, атому, лазеру, пілюль, джета, телевізії тощо — винаходів, про які нашим прадідам навіть і не снилося. Немає найменшого суніву, що людство несподівано опинилося у зовсім новій для нього ситуації і покищо навіть не в силі зрозуміти всіх тих змін, які виникли в наслідок вищезгаданих винаходів. А проте, якщо спитати пересічну людину чи вона думає, що вона щасливіша за своїх предків, вона в більшості випадків відповість — “Ні”! Чому? Бо вона не задоволена, вона розгублена. Перш за все над нею висить загроза нуклеарної війни, яка принесла б їй загибель. Винаходи техніки занечищують повітря, землю і воду. Теперішню людину не задовольє навіть суспільна справедливість, яка часто викликає конфлікти і революції. Молодь протестує і вимагає чогось, чого старші їй неспроможні дати. Виникає питання: як погодити одне з другим, як знайти модерній людині старовинний спокій і рівновагу? Нелегко дати відповідь на це питання.

Пластунство, яке живе і працює в сучасну пору, стоїть точно перед такими самими проблемами, що і решта людства. Щораз частіше бачимо пластунів з довгим волоссям. Деякі пластуни нишком експериментують навіть вживання наркотиків, деякі лишають батьківський дім, щоб жити самостійно, не відаючи, що абсолютної самостійності, яку вони сподіваються досягнути, ніколи не було і ніколи не буде. Багато побажань викликає і поведінка та характер наших друзів і подруг. Що ж тоді робити? На нашу думку, нашої молоді треба вивчити певні основні речі, що стосуються людського характеру, поведінки та зовнішнього вигляду. Тоді, може, все буде гаразд. Почнемо з характеру.

Люї XIV-ий питався свого міністра Кольберта, як це так, що він, володар такої великої країни як Франція, не може перемогти таку малу країну як Голляндія. “Тому, — відповів

міністер, — що велич країни лежить не в її території чи кількості населення, а в характері її народу”. Іншими словами, **характер це основа основ і горе тим, які його не мають.**

Ми не збираємося пояснювати тут, що таке характер. Цікаві знати довідаються про це дуже скоро чи то з відповідних пластових джерел, як наприклад, “Велика гра” пера Начального Пластуна Ю. Старосольського, чи з багатьох студій на цю тему в інших мовах. Одне тільки скажу: **характер людини скрізь і завжди легко пізнати.** Наші характери знаходяться завжди під інспекцією інших. Люди завжди нас оцінюють по нашій силі інтелекту, по наших моральних засадах та фізичних якостях. Тисячоліттями формується людина. Ріки життя плывуть безупину і горе тим, які не вміють плавати, тобто, не мають характеру. Горе тим, які не старатимуться його в собі виробити. Навіть природа нас постійно випробовує: слабих виелімінує, сильним дає дорогу. **Коли ми кажемо: “Дорогу молодим!”, то маємо на думці виключно молодих людей з характерами, таких, які знають куди йдуть.** Таких, що хочуть мандрувати і приготовані до мандрів. Що означала б Англія без свого Шекспіра, старовинний Рим без Цезаря чи Ціцерона, Франція без Наполеона? А хто ці люди, такі важливі для своїх країн, були? Всі вони були особистостями з характерами в найкращому значенні цього окреслення. **Немає королівських доріг до вершин, закриті на сім замків двері до успіху, але ті, які мають характер, перемагають на шляху до мети усі перешкоди.** Навіть генії, властиво, це тільки люди, які беруться до діла і не залишають його аж доки не закінчать.

Під кінець минулого року Канада мала зареєстрованими майже вісім відсотків безробітних. А проте, коли поглянете до будь-якого міського щоденника, там побачите оголошення “потрібно людини”. Як це так? А воно так: **з маси людей потрібно людини, але людини справжньої, людини з характером, з відповідним знанням, з охотою до праці, з вірою в себе і в те, що вона робить,** а не людини без характеру, некваліфікованої, неохочої до праці, нездари. Характер людини відбивається на її ділах, словах, поведінці і навіть думках — є люди, які вміють чужі думки читати. Так як лікарі-спеціалісти можуть розпізнавати хвороби нашого тіла, так можна розпізнавати і наші характери. Оголошення нам кричать: “потрібно людини!”, але людини, повної вогню життя, сильної волі, совісті, людини з любов’ю до краси природи і мистецтва, людини, яка гидиться

бруду, а свого ближнього респектує, як саму себе. **Тільки той, хто вірить у себе, готовий до проби своїх сил.** Той, хто не вірить у себе, не приготований поборювати труднощі, ніколи нічого не зможе досягнути, бо побоїться використати нагоду, яка б йому дала можливість досягнути успіху. Немає чого думати, що люди, які добилися успіхів, мали якесь сліпе щастя. Ні! Вони змагалися за найменшу дрібницю і успіх їх був наслідком їхньої наполегливої праці.

Людина з характером це моральна людина. Хоч сьогодні не чути часто таких слів, як етика чи мораль, та вони існують. Від народження ми маємо певні почуття справедливості, які далі розвиваємо. Спочатку дитина поводить себе правильно зі страху перед фізичною карою. Далі, з егоїстичного бажання, не втратити ласки батьків і не залишитися, наприклад, голодною чи самотньою, пізніше, щоб дістати похвалу старших. Щойно після цього дитина набирає респекту до ладу і порядку задля самого ладу і порядку, а це вже четверта стадія її розвитку. Та на тім, кажуть знавці-соціологи, не закінчується наш розвиток. Часто він продовжується і далі. Ми починаємо розуміти, що людські права ідуть в парі з ладом і справедливістю і тому всяка несправедливість повинна бути усунена. Це наша п'ята стадія розвитку, на якій базується наша демократія. Та, тимчасом, лише один з трьох досягає цієї стадії у своєму розвитку. Кінцева шоста стадія починається в нашому житті тоді, коли людина стає готова навіть зломити неправедливий писаний закон в ім'я вищого, неписаного, а проте, морального закону, як наприклад, готова вкрати хліба, щоб зберегти якесь людське життя. Словом, в кінці кінців, **людина підкоряється абстрактним поняттям моралі щодо справедливості в аспекті респекту однієї людини до іншої.** Коли це стається — формування її характеру завершується. Людину, яка перебуває в цій фазі свого розвитку, можна читати як книжку. Хоч для молоді це може звучати смішно, але квіти виділяють свій запах, певні метали променіють, а люди випромінюють на своє людське оточення свій характер, свою мораль. Мало того, це проміння таке сильне, що ніякі слова не спроможні його применшити. **Люди йдуть за людьми з сильними характерами, не так задля знання цих людей, як задля їхніх характерів.** Стільки про характер, що його стараємося плекати в Пласті при допомозі Пластового Закону.

А тепер **дещо про поведінку**. Світ, як і все в ньому, оснований на певних законах, правилах. Деякі з них добрі, справедливі, деякі ні. Одні з них змінні, інші незмінні. Є також закони чи правила людської поведінки, які менше чи більше досконалі, але вони існують. Якщо б їх не було, то “джунглі” могли б скоро знищити все; що створили людський розум та людські руки протягом тисячоліть. **Правилам людської поведінки підлягають — мова людини, її рухи, одяг, міміка, гігієна тощо.** Щасливі ті, яким змалку звертали на все це увагу. **Скрізь і завжди нас зобов’язують певні норми поведінки, норми співжиття, і та молодь, яка хоч і дістала освіту а не навчилася основних правил поведінки, стоїть на перешкоді прогресу.** Не в тому когось заслуга, що він більше чи голосніше може кричати чи ламати правила нормальної поведінки і ображувати своє оточення, а в тому, як він старається переводити свої ідеї в життя. **Навіть найкращі ідеї не можна переводити в життя диким способом.** Хоч як це не парадоксально може звучати, але навіть добра не можна робити людям проти їхньої волі. Невихована, недисциплінована, розбещена молодь своєю поведінкою підкопує під собою ґрунт, нищить до себе довір’я і тому ніколи не зможе виконати своїх завдань. А на твердження модерної молоді, що правила поведінки старших нікуди не годяться і тому їх не конче потрібно дотримуватися — відповідь проста: **навіть погані закони кращі, як беззаконня, взагалі; навіть поганенькі правила поведінки кращі за сваволю.**

Дисципліна сьогодні не в моді так, як не в моді і самоконтроля, а проте, тільки поворот до них зможе вивести людство на кращі шляхи. У величезному захопленні інтелектом люди забули, що сам інтелект це наче ріка без берегів, що приносить тільки повінь і нищення. **Характер людини не визначається тільки її інтелектом, а визначається, в основному, її вмінням співжити з іншими, її поведінкою в різних життєвих ситуаціях, її вмінням панування над своїми пристрастями.** Багато доріг у житті, і в кожній людини своя дорога, точніше, кожна людина сама собі вибирає шлях. І так, як іти битою дорогою легко, так легко молодій людині іти дорогою життя, якщо вона засвоїла правила людської поведінки. Вся суть у розумінні стану речей, суть в людяності. Мудрість в тому, щоб не ранили зайво людських почувань. І тому так конечно, щоб школи та університети почали знову **навчати мо-**

лодих людей поведінки та дисципліни, і тому такий для пласту-нів важливий Пластовий Закон.

Сконцентрована цивілізація має свої негативні сторони. Вивчення правил доброї поведінки ще не запевнює доброї поведінки тих, що їх вивчали. В товпі часто навіть добре виховані діють як товпа. Іншими словами, нелегко поводитися морально і добре в неморальному та недоброму оточенні. Але в цім саме і лежить вся суть. **Дисципліну, характер, поведінку ми можемо затримати навіть у найбільш несприятливих обставинах тоді, коли будемо свідомі, що понад людськими законами є ще й Божі.** І в ім'я Бога треба притримуватися певних правил. Все в житті має свою ціну, нічого не дається даром, і тільки наївні вважають, що є якісь привілеї в житті без відповідної ціни за них — відповідальности супроти інших, які до речі, теж хочуть тих же привілеїв. Казати “дай”, не питаючись, “чи можна?” і “скільки?” не годиться. Хто і яким правом може вимагати задоволення своїх бажань, нехтуючи одночасно бажання тих, від яких вимагається задоволення своїх власних бажань. Над цими питаннями молоді люди повинні подумати. Перед тим, як ставити якісь вимоги старшим, молода людина повинна задуматися і запитати саму себе, чому воно має бути так, а не інакше. Часто вона тоді зрозуміє, що на все існують свої причини, які раніше їй не приходили на думку. Немає чого сумніватися в існування Бога; — якщо є твір, то мусів бути і майстер. З двадцяти двох відомих великих цивілізацій, які існували, дев'ятнадцять знищили самі себе, розклавши себе зсередини, якраз через розгнуданість, нездисциплінованість, безвідповідальність і насилля. Бути іншими це природне бажання молоді, та не тільки молоді, але й кожної людини. Треба старатися бути іншими, але в доброму розумінні. Бути інакшим у злому розумінні це не геройство. Найважливіше це бути людиною серед людей. І заслугою кожного є, якщо він залишається вихованим серед невихованих, відповідальним за свої вчинки серед людей невідповідальних.

І на закінчення — **зовнішній вигляд людини.** Чи він важливий? Безперечно. Поміляються ті, які думають, що зовнішній вигляд людини не має ніякого значення в її житті. Воно якраз навпаки. Зовнішній вигляд має для нас велике значення. **Зовнішній вигляд людини впливає на людей її оточення.** Перш за все нас оцінюють по зовнішньому вигляду. Чистота одягу та тіла людини свідчить про її характер, її внутрішнє обличчя. Навіть

природа суворо карає тих, які не дотримуються чистоти тіла та одягу. Людина, яка, наприклад, не чистить зубів довго ними не користуватиметься, людина, яка п'є, скоріше знищить свої нирки та здоров'я. Звичайно, одяг не робить нас людьми, але не одній людині він знайшов працю, а інших позбавив заробітків. **Наш зовнішній вигляд віддзеркалює наші внутрішні прикмети** і тому ми судимо інших, а вони нас, в першу чергу, по зовнішньому вигляді. Хто не знає наших старих приповідок: "З ким пристаєш — таким сам стаєш", "Як виглядаєш — таким ти і є". "Покажіть мені гардеробу жінки за її життя, а я напишу її біографію" — сказав один китайський мудрець. **Хто заперечує значення зовнішнього вигляду, той заперечує значення краси.** Вистачить глянути на природу, щоб переконатися, яке велике значення має краса. Скільки барв у квітів, птахів, тварин! І чому б тільки до однієї людини не стосувалася краса? Наш зовнішній вигляд кричить в нашу користь, або навпаки, голосніше, ніж наш голос, і він часто, або відчиняє нам потрібні двері, або перед самим носом замикає. Добрий зовнішній вигляд з доброю поведінкою часто допомагає людині входити "без вступу", "жати, не сіявши", — а все відбувається навпаки людині неохайно одягненій, зі скривленим обличчям. Тому треба дивуватися, що теперішня молодь, на щастя, в меншості, так нехтує елементарними правилами, які потрібні для утримування їх зовнішнього вигляду, краси і пристойності.

Причитавши оцю мою гутірку на тему характеру, поведінки та зовнішнього вигляду людини, дехто може скаже: дрібниця! Однак якраз із дрібниць і складається життя. Звичайна крапля води це океан в мініатюрі. Кожний день це життя і життя це низка днів. Нам, зокрема, **потрібно звертати увагу на характер, на поведінку, на вигляд.** Молоді люди повинні шукати ідеалів та втікати від зла. Неможливо, дотикаючися бруду, не забрудити рук. Немає нічого легшого, як знищити свою репутацію серед людей. А як важко її направити! Нашій молоді, зокрема, пластовій молоді варто б було вивчити напам'ять старовинну молитву індійського племені Сію. У вільному перекладі вона звучить так:

О Великий Душе, голос якого я гулю у вітрах, подих якого дає життя світові, вислухай мене! Я малий і слабосильний і потребую Твої сили і Твої мудрости, щоб ходити в красі. Зроби, щоб мої оці завжди подивлялися гервоно-пурпуровий захід сонця. Зроби, щоб мої руки

шанували резі, які Ти сотворив, а мої вуха були найменший Твій шепіт. Зроби, щоб я був розумним і зрозумів резі, про які Ти взяв своїх дітей, зумів прогитати лекції, які Ти заховав у кожному листку і камені. Зроби мене сильним не для того, щоб старшувати над моїми братами, а для того, щоб я зміг воювати з найбільшим своїм ворогом, самим собою. Взни, щоб я завжди був готовий прийти до Тебе з піднесеними озима, щоб, коли мое життя буде заходити, як заходить сонце, мій дух міг прийти до Тебе без сорому.

Роман Сенчук

СПІВМІРНІСТЬ ВИМОГ

Болючий шлях дозрівання

Перехід від дитячого до юнацького віку є спричинений біологічними змінами, які кристалізують, принаймні в загальних рисах, самобутню особовість. Цей процес є, звичайно, ускладнений, а інколи і болючий для молодого людини і турботний для її батьків. У ньому, зрозуміло, є прояви нормального, самим життям виправданого дозрівання, але бувають наявними і нездорові, невротичного характеру види поведінки, що в багатьох випадках ставлять під сумнів регулярність дозрівання тої чи іншої молодого людини. Вони є позначені розбурханими агресивними емоціями, відкритим спротивом проти авторитету старших, передчасним і незрілим форсуванням уявної зрілості, прискіпшеним зацікавленням сексом тощо.

У противагу до цих наявних, майже ребеліантських, ознак дозрівання, трапляються і зовсім інші, прямо протилежні, але по суті патологічні прояви, які вказують на те, що дозріваючий хлопець чи дівчина мучать себе почуттям вини з причини сумнівів про вартість авторитету своїх батьків, живуть під тягарем побоювання, спричиненого статевим дозріванням, або, відчуваючи свою меншевартість, проявляють своє нездорове ставлення до життя. Ті діти, замість виявляти свої почування, сумніви та побоювання, здушують їх і з гнітучим тягарем тих недосвідомлених комплексів ідуть у дальше життя. В останніх роках до багатьох і ускладнених проявів дозрівання молодого покоління долучився ще один прояв — масовий нахил молоді ізолювати

себе від традиційних вартостей і форм поведінки спільноти і в протигагу їй творити свою окрему “підкультуру” з окремим у ній місцем для наркотиків.

Перервана ланка в родинному житті

На тему сучасної прірви між батьками та дітьми нема вже потреби повторяти всього, що у зв’язку із цим суспільно-культурним явищем було написано чи сказано в радієвих чи телевізійних програмах. Тут можна б тільки дещо пригадати з того, що вповні не збудило уваги батьків, або прямо вже призабулося.

Відстань поміж батьками та дітьми, поминувши всі психологічні та суспільно-культурні причини, зростає ще й тому, що на американському континенті люди є разуче поділені за віком. Перш усього деякі психологи та дослідники дозрівання дітей та молоді досить поспішно висунули гасло: — “залишіть дітей самих собі”! Великий загал батьків прийняв цю пораду дослівно і без більших вагань погодився із тим, що діти мають виховуватися самі в гурті своїх ровесників. Досвід, однак, виявив, що діти чи підрустки не мають чим так дуже обмінюватися між собою, а навпаки — потребують живого прикладу старших, їхнього повчання і досвіду, заохоти та схвалення, а також їхніх обмежень і контролі.

Найстарша генерація, дідуні та бабуні, теж упали жертвою разучої сегрегації, спертої на різницю віку, і в більшості випадків доживають віку в нестерпній самоті, а то й цілковитому забутті. Теплоота їхнього серця та багатий життєвий досвід могли б стати дорогоцінним вкладом у виховання дітей, якщо б у стилі сучасного родинного життя знайшлося для них хоча б скромне місце під спільним дахом.

У близьких і сердечніших взаєминах між трьома поколіннями прірва між батьками та дітьми не переходила б нормальних у дозріванні дітей меж, і може б тоді сотки безневинної молоді не втікали на вулицю і не падали там жертвою всяких шарлатанів, що немилосердно наживаються на її блуканнях до віднайдення свого місця в нашому ускладненому світі. Це зокрема стосується до ситуацій, де батьки — або необізнані з усіма проявами дозрівання дітей, або спонукані хворобливими амбіціями виявити себе перфектними виховниками, — не можуть утримати щирих і близьких взаємин з дітьми та знайти спільної мови з ними. У таких випадках, де — раніше чи пізніше — одні чи другі перетягнуть струну і доведуть до повного розриву,

там присутність діда чи бабуні, із життєвим досвідом розуміння людей і творення розумних компромісів, не раз могла б запобігти болючій родинній трагедії.

Вічна актуальність живих прикладів

Сучасна молодь, не зважаючи на її погорду до минулого і втечу від нього, потребує зразків до наслідування. Тому старше покоління мусить поставити їй перед очі справжніх героїв минулого та сучасної дійсності, щоб у них вона бачила приклади ідеалізму, жертви і посвяти, силу духа та відданість справжнім, незаперечним потребам цілеспрямованого життя. Якщо цього не зробити, тоді молодь створить собі своїх власних героїв, але тоді вони будуть такими, яких сучасна молодь уже має. Це герої з продукції радія, телевізії і кіна, — плиткі та штучно підмальовані, що крізь дешеvu зовнішність світять порожнечою і нічим не приваблюють. Це “герої”, що тягнуться за молоддю, а не ведуть її. Соціолог Д. Рісман характеризує їх як стандартних осібняків, що всі на один лад зодягнені, голосять ті самі “ідеали” і в тому самому тоні виспівують подібні нісенітниці. Одним словом, вони нічого не залишають для уяви, вони обдурюють молодь і продовжують її недорозвиненість.

Теперішня молодь, хоч і прикидається самовпевненою і бундючною, надокучливою та агресивною, потребує живих і незаперечних прикладів для наслідування. Герої не завжди мусять бути великого формату. Ними можуть бути й одиниці з людської гущі — батьки, вчителі, виховники, журналісти та інші, під умовою, що це люди чесні, послідовні та далекі від гіпокризії, — люди дії, скромної праці для загалу, а не живі голосники крилатих гасел і нудної балаканини. Якщо вони потраплять стати зразком глибокої моралі, стійкості, щирих зобов'язань і переконливої праці для усунення лих і недомагань сучасного життя, вони не будуть мати труднощів зіпхнути в кут ефемиридних героїв сучасної молоді.

Усе, що є гідне справжнього подиву, зберігається й живе та в якійсь мірі знайде визнання навіть і в сучасного вередливого та неспокійного покоління. І навпаки, якщо світ сьогодні, а зокрема його старше покоління, у почутті вини та непевности далі буде нестійким і піддатливим, буде далі потурати забаганкам молоді, а навіть уподібнюватися до неї і тягнутися за нею, тоді молодь ледве чи колись справді дозріє. У такій атмосфері інфантилізація молодого покоління ще довго буде продовжу-

ватися, а втрачені роки її справжньої юности шкідливо віді-
б'ються на дальшому поступі нашого життя.

Батьки не без вини

Сьогодні не можна дивуватися молодим і приймати з по-
боюваннями настрої великої частини сучасного молодого поко-
ління, сповненого ідеалізму, енергії і здорової амбіції, яке
прагне виправити сучасні суспільно-культурні недоліки та спря-
мувати життя на ще кращі, осяяні новою надією та щастям
шляхи. Воно може це досягнути під умовою, що не відкине бага-
тої і безперечно вартісної спадщини минулого і добрих здобут-
ків сучасності, а зуміє їх розумно використати для скріплення
дальшого розвитку людства. Однак, молоді треба допо-
могти зрозуміти, що з більшою свободою та ініціативою при-
ходять більші обов'язки, а передовсім відповідальність за їхнє
виконання.

У минулому всі далекосяглі постанови й зміни не були
вислідом поспіху чи переяскравлених і неконтрольованих емоцій,
а глибокого роздуму, освідомлення їхньої доцільності та зріло-
го відчуття відповідальності за них. Наша ускладнена сучас-
ність, більше як колинебудь у минулому, теж вимагає такої
настави та поступовання. Це мусить мати на увазі сучасна мо-
лодь, а старше покоління, будучи в тісних взаєминах з нею та
шляхом постійного діалогу, мусить прийти їй з поміччю у її
намаганні гідно здійснювати свою життєву місію. Без розумного
та послідовного проводу батьків дозрівання молоді буде боліс-
ним і неповним, завершення справжньої ідентичності молоді не
оформиться, а виборена нею свобода стане нестерпним тягарем
і джерелом непевності на її життєвому шляху. Проблема сучас-
них "гіппі" — це не тільки їхня неспроможність чи неуспіх від-
найти своє місце у скомплікованому житті сучасної спільноти,
це в великій мірі жертви слабосильності батьків, що відійшли
від своїх обов'язків — бути справді зрілими громадянами та
дійсними батьками.

Виправлення цього недомагання не лише самими батька-
ми, але й цілою спільнотою, створить реальнішу базу, на якій
щойно можна буде знайти співмірність обопільного розуміння,
сподівань і співпраці обох поколінь і відкрити шлях до краще
влаштованого та спокійнішого завтрішнього світу.

Питання пластової ідеології

Микола Грушкевич

ПЛАСТУН ДБАЄ ПРО СВОЄ ЗДОРОВ'Я

Про вартість здоров'я, яке є чи не найбільшим земним скарбом та основою успіху в житті, гадаю, непотрібно нікого переконувати. Не доведеться, отже, пояснювати, чому пластовий закон наказує дбати про здоров'я. Моїм завданням є дати за-садничі вказівки, згідні із сучасними медичними відомостями, та поради, якими засобами пластунам слід скріпляти здоров'я та перед якими небезпеками і як його охороняти.

Пластун — це жива істота, що росте і розвивається з жовтодзьоба на пл. сеньйора. Вже від самого початку свого пластування мусить він почати виробляти в собі добрі навички, щоб донести своє здоров'я незахитаним до старшого віку. У довіллі, що в ньому він живе, мусить він навчитися віднаходити все, що сприяє здоров'ю і з ним нав'язати тісну дружбу, як теж пізнати ворогів здоров'я і навчитися оминати їх раз на-завжди. Він мусить теж добре пам'ятати, що за малими винятками приятелі здоров'я залишаються його приятелями, а вороги залишаються завжди ворогами, незалежно від віку людини. Природа та життя в ній дають приятелів, будівничих здоров'я, одна-че, довілля, серед якого доводиться тепер жити більшості пластунів, назагал далеке від природи і приятелів здоров'я, і тому перед пластунами завдання навчитися цих приятелів шу-кати.

Повітря — це перший приятель здоров'я. Воно, одначе, зокрема у великих містах, насичене різними газами — з фабрик, залізниць, авт. Пластун мусить старатися тікати з центрів міст на периферії. Забезпечення легенів свіжим незанецищеним і ба-гатим на кисень повітрям незвичайно важливе для життєвих про-цесів в усьому організмі. Дихати цим повітрям теж треба вчи-тися. Глибоке дихання із затримкою віддиху незвичайно важ-ливе й техніку його пластун повинен опанувати. Курення сига-рок сильно ушкоджує дихальні органи, зокрема їхні слизові оболонки, та сприяє розвиткові роздуття легенів (емфіземи), а далі й пістряка. Наша шкіра потребує теж стичности з по-

вітрям, щоб навчитися реагувати на зміни температури, тим то повітряні купелі, себто перебування на повітрі без одягу, є дуже важливим засобом для фізичного гартування пластуна.

Соняшні промені — мають життєдайні властивості, вони збуджують життя в природі, одначе, коли їх забагато, приносять посуху й смерть. Це вказує, що треба ставитись до них не тільки з пошаною, але й обережністю. Модне обпалювання на сонці не для здоров'я. Загально думають, що тяжке попарення сонцем (болюче почервоніння шкіри, а далі поява міхурів) це єдиний негативний наслідок надмірного виставлення тіла на діяння соняшних променів. Одначе мало хто знає, що після одного середнього попечення сонцем треба 4-15 місяців, щоб кров'яні судини шкіри повернулись до норми. Постійне виставляння шкіри на соняшне світло спричиняє її звиродіння. Вона передчасно старіється, стає суха, тратить елястичність, покривається зморшками, колір її темніє. На ній виступають зроговатіння, далі появляються передпістрякові зміни, а то й розвивається пістряк шкіри. Соняшні промені можуть викликати теж деякі шкіряні недуги. Різні ліки, що їх вживають, можуть спричинити вразливість шкіри на світло, що дає в наслідок різні шкірні висипки. Особливо вразливі на сонце ясношкірі, ясноволосі, синьоокі. Намагання молодих людей якнайбільше обпалитися — пусте й нерозумне. За це в пізніших роках треба дорого платити. Передчасний старечий вигляд є наслідком бронзової від сонця шкіри в молодості. Ці відомості повинні спонукати пластунів до обережності. Знаючи, що всяке безконечне вилежування на сонці непотрібне, а то й шкідливе, пластун не буде його застосовувати. На сонці треба рухатися й чергувати перебування на ньому з тінню, тоді соняшне проміння не буде шкідливим.

“Вода — наша мама” — каже народня приповідка. Вода — це дійсно велика благодать, що при належному її застосуванні приносить нашому здоров'ю неоцінену користь. Навпаки ж, при нерозумному користуванні нею може вона зашкодити, а то й стати недоброю мачухою.

Вода з водопроводів у місті хемічно позбавлена всяких хворобових зараз і так приготована до пиття. В устаткованих пластових таборах вода підлягає контролі департаменту здоров'я, який не допускає користування нею, якщо бактеріологічний її вислід не виявляється задовільним. Зате на мандрівках і під час мандрівних таборів треба бути дуже обережним, щоб

через пиття занечищеної води не набратися якоїсь хвороби. Якщо існує бодай незначний сумнів щодо бездоганності води, слід її перед питтям дезинфікувати. Є кілька способів обеззараження води: переварення протягом п'яти хвилин, дезінфекція спеціальними таблетками або кількома краплями йоду тощо.

Коли йдеться про зовнішнє застосування води, то люди назагал бояться холодної води. Матері як правило вживають тільки теплу воду при плеканні своїх немовлят і так чинять їм ведмежу прислугу, виніжуючи їх, вислідом чого є їхня вразливість на зміни температури й часті простуди. Пласт повинен поборювати ці пересуди. Пластун не повинен боятися холодної води, але залюбки вживати її розумно якнайчастіше. Він має знати як нею користуватися, щоб загартуватися, себто стати відпорним на холод. Щоб холодна вода принесла користь, а не шкоду, не слід вживати її на холодне тіло. Перед кожним вживанням холодної води тіло повинно бути якимось способом розігріте. Фізична праця, руханкові вправи і спорт дають відповідне розігрівання. Користування холодною водою має бути коротке, щоб після нього наступила бажана реакція, прийшло почуття тепла завдяки посиленому кровотоку. Перемінне застосування тепла (довше) й холоду (коротке) дає у висліді відпорність кров'яних судин на простуду. Довге перебування (мокнення) в холодній воді шкідливе. Рух у воді, отже плавання розігріває й тим уможлиблює довше перебування у воді, однак й воно має свої межі. Не слід допускати до почуття холоду — дрижання, і до появи т. зв. "гусячої шкіри".

Вживання теплої води є назагал переборщене. Засадничо тепла вода не є конечна, хіба для очищення від більшої кількості пилу чи бруду. Теплу купіль чи душ слід брати не надто часто. Якщо тіло не наражене особливо на пил чи бруд, вживати теплу воду не треба частіше ніж один або два рази в тиждень. Надто часте вживання теплої води з милом позбавляє шкіру охоронного товщу, її нашір'я й еластичності. Тепла вода розширює кров'яні судини й тим наражує тіло на надмірну витрату тепла, що й дає у висліді простуду. Щоб цьому зарадити, слід після кожної теплої купелі чи душу брати короткий кількахвилинний холодний душ.

Віджива — це дальший предмет, над яким треба конче докладніше зупинитися.

У перших десяти літах життя, в новацьких роках, віджива буває назагал задовільна. Найбільше занедбання й недомагання в

харчуванні приходять в наступних десяти літах життя, себто саме в юнацькому віці. У тому часі, коли відбувається прискішений ріст, розвиток м'язів і костей, треба постачати організм значною кількістю основних відживчих матеріалів, якими є суттєві — білковина, мінерали й вітаміни. Доростаюча молодь потребує їх далеко більше, ніж здорова доросла людина. Саме в той час з'являється небезпека споживання великої кількості т. зв. порожніх калорій у формі надто солодких і перетовщених перекусок без важливих відживчих складників. Спостерігається велика різниця між тим, що доростаюча молодь повинна їсти, а що споживає. Хоча кількість буває ніби-то й достатня, то все-ж якість незадовільна. Кількість споживаної їжі не однозначна з правильною відживою. Досліди показали, що ця їжа має назагал недостатню кількість таких складників, як вапно й залізо та вітаміни Ц й групи Б. Здоровий зовнішній вигляд юнацтва може маскувати нероз достатню відживу. Це виявляється щойно згодом, при надмірних зусиллях. У часі росту калорійне запотребування є максимальне. У хлопців доходить воно до вершка у віці 16-19 р. і становить 3,600, у дівчат у віці 13-16 р. — 2,600 калорій денно. Ми дивуємося, як багато вони тоді можуть їсти. Треба, отже, давати їм добрий сніданок і звичайно частіше ніж три рази на добу їсти. Конче подбати, щоб юнацтво достатньо споживало такі продукти, як свіжі овочі, городину та молоко. Це постійно треба мати на увазі вдома й на таборах, де маємо відживу нашого юнацтва під наглядом. Достатня віджива не має бути надмірна. Переїдання в часі юности теж не вказане. Воно неоднократно є опісля причиною надмірного переїдання у дорослому віці.

Віджива дорослих, значить пл. сеньйорів, має деякі специфічні вимоги. Різниться вона і якісно, і кількісно. Особливо треба бути обережними з товщами. Тваринні, багаті в холестерину товщі, зокрема масло, треба оминати, а в парі з ним і багаті на товщ молочні продукти, як теж і яйця. Частину тваринних товщів потрібно конче заступити ненасиченими рослинними товщами, щоб таким чином обнизити позем холестерини, спричинника артеріосклерози в крові. Сухе м'ясо і дичина, а зокрема риба — це головні постачальники білковини для дорослих. Городина й овочі побажані особливо з огляду на багатство на важливі вітаміни й мінерали. Хліб та всякого роду каші у малій кількості допустимі. Одначе солодке печиво, зокрема через насиченість товщами й високу калорійність — не бажані. Якщо

Йдеться про кількість їжі, то після 25-ти років калорійне за-
потребування зменшується. Після цієї межі організм потребує
з кожним роком на 10 калорій менше. Постійно треба пильну-
вати, щоб не допускати підвищення ваги понад норму. Навпаки,
треба старатися, щоб вона була на яких 15-20 фунтів нижча.

До здорового харчування слід привчати пластунів змалку.
Досвід показує, що воно має вирішальний вплив на здорову
відживу в їхньому пізнішому житті.

Жити — значить рухатися. Рух потрібний для кожного
віку, але треба знати, як і коли його стосувати. Основою повин-
на бути щоденна кількахвилинна **руханка**, допасована якістю,
кількістю й інтенсивністю вправ до віку й фізичного стану кож-
ного. Тут помічними можуть бути м. ін. методи, опрацьовані
канадськими або американськими повітряними силами із ступе-
нуванням вправ. Рух потрібний для скріплення серця й збере-
ження його в справному стані. Навіть важка фізична праця не
ушкоджує здорового, розвиненого людського серця. В час, коли
в доростаючому віці у стані розвитку серцевого м'яза треба
бути обережним у фізичній насназі, то у дорослих зі здоровим
серцем те застереження засадничо відпадає. Давні пересуди,
що фізичні вправи є шкідливі для серця, не мають наукового
обґрунтування. За пересуд слід уважати теж думку, що після
40-івки треба звільнити фізичні зусилля. Якщо інтенсивно вправ-
ляться або працювати, тоді серце мусить сильно корчитися
і видайніше розпроваджувати кров усюди, включно з власною
м'язевою тканиною. Це й пособляє витворенню т. зв. коллате-
рального кровообігу, у висліді чого постає багатша й більш
розтягнена сітка кровоносних каналів, що й забезпечує добру
доставу крові до всіх закутків серцевого м'яза. Це й охороняє
його перед можливістю раптового захворювання. Фізичні впра-
ви спричиняються теж до спаду холестерини в крові, скорого
усунення товщів з крові й таким чином гостро редукують серце-
ві атаки. Взагалі руханкові вправи запобігають недугам звирод-
ніння й сповільнюють процес старіння.

Окрім щоденної руханки, кожний повинен вправляти бо-
дай два різні роди спорту. Спорт повинен бути важливою части-
ною приготування кожного до дозрілого життя. Вибирати
треба, одначе, тільки ті роди спорту, що для нас відповідають.
Тому теж підбір їх повинен бути індивідуальний. При тому
незвичайно важливий (до речі, потрібний бодай раз у рік)
лікарський обслід, який повинен дати спрямування у відповід-

ному напрямі. На щастя, маємо різні роди спортів, і кожний, навіть частинно фізично пошкоджений, може найти відповідний рід для себе. Отже й особи з деякими фізичними недомананнями можуть вправляти відповідно підібрані для себе роди спорту, а то й вибиватися в них. Кожний спорт пов'язаний з деякими небезпеками, один з більшими, другий з меншими. Найкраще оминати ті роди спорту, при яких небезпеки надто великі, а при інших вживати відповідних засобів обережності.

Заки візьмемося до розгляду властивих родів спорту, мусимо зупинитися над однією з найкращих вправ, що повинна бути хлібом насущним, кожного пластуна, а нею є **хід**. Мандрівки здавна належать до пластування, а нам тут доводиться підкреслити їхнє велике значення для здоров'я. Три американські милі на годину — це добра середня швидкість ходу. При такій швидкості з передбаченими відпочинками можна зробити легко десять миль протягом дня. Коли розпочати мандрівку зранку й уникати непотрібну витрату часу, можна досягнути до 20 миль денно. Пластунам треба пригадати про т. зв. пластовий біг — це чергування ходу з бігом, по 50 кроків кожного. Таким чином можна прискіпити швидкість ходу до майже 5 миль на годину. Пластовий біг слід вправляти як одинцем, так і групою.

Плавання вважають за найцінніший з усіх років спорту під кожним оглядом, отже: здоровним, розваговим, суспільним і щодо безпеки. Пластун, що вміє плавати, може не тільки насолоджуватися іншими родами водяного спорту, як веслування, каякування, моторове плавання, вітрильництво, їзда на водяних лещатах, нуркування й т. п., але одночасно зуміє в небезпеці врятувати життя собі та потопаючому ближньому. Кожний пластун повинен, отже, вміти плавати.

Легкоатлетика — це клясичний, основний рід спорту, що його варто при певних заходах обережності умірковано плекати. Для хлопців легкоатлетика назагал майже в цілості безпечна, за винятком скоку з жерткою та бігів через плитки. Для дівчат, одначе, більшість легкоатлетичних вправ, за винятком короткодисансових бігів і лагідних скоків, не рекомендується. Біги на дальшу віддаль можуть у доростаючому віці серйозно пошкодити серце. Мети й стусани, через деякі небезпеки, починають виключати із шкільних програм.

Теніс і бемдінтон — це дуже цінні роди спорту для вироблення гармонійної будови тіла і зв'язані відносно з малими небезпеками.

Лижварство й лещатарство — це здорові види зимового спорту; лещатарство, однак, зв'язане з поважними небезпеками, якщо не додержуватися правил обережності. Лещатарство зокрема вимагає належної заправи та великої уважності, щоб не наразити себе на чигаючі зудари, потовчення, часті поломання костей.

Дужання може бути причиною тривалого каліцтва, якщо не застосовувати при нім усіх потрібних засобів обережності. **Джію-джітсу**, японську оборонну систему дужання — дуже рекомендується для пластунів.

Бокс — це брутальний і надто небезпечний рід спорту, зокрема для доростаючої молоді. При цьому роді спорту можливі поранення, особливо голови, а навіть тривале пошкодження мозку через часті зудари, — потрясення. У ньому немає жодних виховних вартостей.

Стріляння з лука ще й тепер може бути зв'язане з смертельною небезпекою. Ще в більшій мірі це стосується до стріляння з рушниці.

З-поміж групових родів спорту треба рекомендувати передовсім найбільш універсальну **відбиванку**. Це здоровий і відносно безпечний рід спорту для молодших і старших, для хлопців і дівчат. **Кошиківка** — це гарний і вартісний рід спорту, однак знесилюючий, через що не для кожного відповідний. Для дівчат є лагідніші правила, що їх вони повинні дотримуватися. Американський **футбол** — це дуже небезпечна гра. Твердять, що жодний рід спорту не дає більше поранень, ніж саме футбол. Через те його рекомендувати не будемо. **Бейсбол** — це американський рід спорту, що його здорова вартість, на нашу думку, не велика. Англійський **копаний м'яч** — це інтенсивний рід спорту, що в формі змагачь не відповідний для доростаючої молоді. **Гокей** — може бути дуже небезпечний, якщо не дотримуватися правил обережності.

Щоб заохотити український загал до фізичної заправи, ще в 20-их роках цього сторіччя Український Спортовий Союз (УСС) на Західніх Українських Землях установив був **Відзнаку Фізичної Вправности** в нагороду за виповнення певних мінімальних фізичних вимог. Після другої світової війни в 1947 р. на еміграції в Німеччині й Австрії Рада Фізичної Культури (РФК) відновила акцію за масове поширення ВФВ, а врешті на терені нашого нового поселення Українська Спортова Централь Америкки й Канади (УСЦАК) знову взялася до цієї справи, видаючи

в 1963 році новий правильник і опрацьовуючи наново вимоги для досягнення ВФВ, — окремо для кожної статі і для різних категорій віку (13-44). Вправи до проб поділені на п'ять груп для довільного вибору. Ядро їх становить легкоатлетика, отже — скоки, біги й мети, руханка, далі плавання, лижварство лещатарство, марші й спортові гри. Вимоги не зависокі, але підбір вправ такий, щоб всебічно перевірити фізичний стан кожного кандидата. Щоб мати право носити ВФВ, треба її здобувати щодва роки і так досягати ступнево крицеву, срібну та золоту ВФВ. Ідея ВФВ, без сумніву, дуже добра, справа лише в тому, щоб її якнайбільше спопуляризувати. Досі вона, на жаль, не зважаючи на 40-літнє її існування, не діждалася належного зрозуміння. Молодечі організації, зокрема Пласт, не присвятили їй належної уваги. Вже час, щоб наступила зміна на краще. На нашу думку, однією з вимог до кожної пластової проби — юнацтва, старшого пластуна, а то й сеньйорату — повинно бути здобуття ВФВ відповідного ступеня. Звільнення повинні бути тільки з огляду на здоров'я за лікарською посвідкою. Впровадження ВФВ в пластову виховну систему мало б за завдання поширювати фізичну культуру поміж усіма членами Пласту. Пласт не повинен обмежувати свого фізичного виховання до підготовки на змагання, на яких можуть пописуватися тільки одиниці. Пласт має дати змогу фізично розвинутися всім своїм членам, з яких більшість ніколи не буде ставати до жодних змагань, але які повинні стати на все життя ентузіястами руху. У Пласті не слід фаворизувати найкращих у даній ділянці спорту, але з неменшою, а то й більшою дбайливістю треба ставитися до всіх слабших і менше фізично обдарованих. У Пласті йдеться про всебічний гармонійний розвиток м'язів його членів без одночасного пошкодження важливих органів тіла, без непотрібного напруження здоров'я на небезпеку. Тому то повинні бути деякі роди спорту виєлімінувані, а тільки повновартісним слід присвятити належну увагу. Фізичне здоров'я, тугість і вправність назагал пособляє й духовій справності. Кожна людина може піднести її до повного найвищого для себе позему. Кожний має певний запас духової енергії, якою повинен вміти економічно господарити.

ПЛАСТОВИЙ ЗАРОБІТОК

Боюсь, що майже кожний читач “Пластового Шляху” при зустрічі із заголовком цієї статті подумає, що її місце в “Юнаку” — органі пластового юнацтва, а не в органі пластової думки, що призначений для старшого пластуна, пластового сеньйорату й Пластприятю.

Може воно й так, а може й ні. Протягом п'яти років працювало п'ять підкомісій під проводом головної ідеологічної комісії Пластового Конгресу Другого, а їх членами були найкращі репрезентанти Пласту, члени УСП і УПС, в теоретично-ідеологічному й практично-виховному розумінні, щоб прийти на кінцеву пленарну сесію ПКД з конкретними рекомендаціями, що їх остаточно мав схвалити і прийняти п'ятий Конгрес Українських Пластових Організацій — КУПО.

І цікаво, що хоча в цих комісіях працювало два пластові покоління, досвідчені учасники минулої і теперішньої виховної дії та свідки проблематики двох діб, що так різко відрізняється одна від однієї — міжвоєнної та повоєнної, — то п'ятирічна студія цих комісій залишила переважаючу більшість основних теоретичних принципів пластування незмінними.

Одним із цих незмінних виховних принципів у Пласті повинна бути справа пластового заробітку. Її можна розцінювати із усіх сторін і точок зору та по-різному інтерпретувати під кутом доброго діла, самодіяння та самовистачальності й самозарадності. Одним словом, на мою думку, пластовий заробіток, у виховному аспекті, має велике і корисне значення.

Пластовий заробіток може бути ініційованим і практикованим індивідуально чи спільно: рожами, гуртками, гніздами і куреннями. Він також повинен бути цілеспрямованим. Нагод для цього є дуже багато, їх досягнути значно легше і з меншим зусиллям, як було колись, а саме: поміч батькам, рідним, сусідам, організаціям та іншим у господарстві, підприємстві, імпрезі тощо; розпродаж часописів, розношення рекламних видань, телефонічних книжок, організування базарів, розпродаж самовиробів, святкових карток, обслуга в роздільнях, доставка з крамниць замовлень, збирання овочів, відкидання снігу, поливання трави, миття авт, збирання ягід, грибів, малювання парканів і багато чого іншого. Треба тільки ініціятиви та охоти до дії.

Ось ще, наприклад, збірка різного рода одягу, взуття, забавок, посуду, шкільних приладів і пакування та висилка їх з вкладеними в пакунки листами під гаслом “діти дітям” або “молодь молоді” і т. п. Такий почин це не лише добре діло, але й діло великого значення. Зароблені гроші можна також використати на оплату побуту на таборах найбільш з-поміж нас на місці або в Аргентині чи Німеччині; на оплату коштів переїзду екскурсії, прогульки, прибирання домівки, книжок до станичних бібліотек, спортивного вряду, пластових внесків тощо. Прояви такої впертості та ви-

тривалості праці стануть помітними оточенню, а не слід забувати, що молодь хоче бути помітною та вирізною так, як наприклад, у спортивних змаганнях.

У всіх обставинах і життєвих умовах та перед усіма новими завданнями пластова цювацтво і юнацтво має бути освідомлене про мету та користь кожної окремої акції пластового заробітку. Вони мусять зрозуміти, що їхня праця для добра власного та добра ближнього, що вона впливає як наслідок їхнього приречення чи пластової присяги. Здавалось би зовсім звичайне, мале, а то й непомітне добре діло пластового заробітку, а воно матиме великі наслідки і дасть велику користь в майбутньому для їх особистого та загального добра.

Пригадуючи цю ідею пластового заробітку членам та виховникам, радимо, щоб вони вивчили місцеві можливості й засоби побороення труднощів для успішної реалізації вищезгаданої справи та підібрали кілька окремих проєктів та включили їх у свій план праці на наступний рік.

Трудощів можна сподіватись від деяких батьків пластової молоді, бо через їхню любов до своїх дітей вони можуть виявити готовність самі оплатити потрібні суми замість того, щоб їхні діти зайнялись справою пластового заробітку, або відкинути цю ідею, як неактуальну чи звільнити від неї своїх дітей. У такому випадку треба батьків перекопати, що крім наглядної користі пластового заробітку для їхніх дітей, ми, виховники, виробляємо в пластунів рису зарадности й цілеспрямованости і цим в них плекаємо почуття обов'язку, самопомочі та помочі ближньому.

Ми свідомі вїмкового добробуту в повоенному часі в більшості країн нашого поселення, одначе, якраз у цих умовах зуміймо заставити себе пожертвувати часом, працею і, навіть, грошем на користь тих, доля яких є відмінною від нашої, які, не дивлячись на їхні, більші за наші зусилля, не можуть задовольнити своїх найнеобхідніших життєвих потреб і які будуть дуже приємно вражені нашою поміччя. Я маю на думці українців, що перебувають і на еміграції, і на засланні, і на рідній та не своїй Україні. Такою дією ми матимемо золоту нагоду виявити нашу дружність та дійсне співчуття тим, які терплять, які потребують допомоги. Вони напевне будуть нам вдячні за нашу братерську поміч та дадуть нам признання за те, що ми прямусмо широким пластовим шляхом до Добра і Краси.

«Коли хоземо виміряти небо, землю і моря, мусимо наперед виміряти самих себе... нашою власною мірою. Коли ж не знайдемо нашої внутрішньої міри, то гим тоді можемо виміряти? А як не виміряємо наперед себе, то що за користь знати міру інших створінь? Та й ги це можливе?»

Г. Сковорода

Дискусійний форум

Михайло Мохнатий

ДО ПИТАННЯ ПРО ЗБЕРЕЖЕННЯ РІДНОЇ МОВИ

Поміщуємо завваги особи з-поза Пласту щодо наших попередніх статей в справі української мови. Пан М. Мохнатий порушує у своєму листі дуже болючу і контроверсійну тему. Просимо наших членів і читачів відгукнутись на його лист.

Редація

У числі 4 (31), 1971, Вашого журналу "Пластовий Шлях" була цікава стаття Адольфа Гладилевича "Чистіша від сльози вона хай буде..." в справі української мови та її вжитку в Пласті і взагалі поміж українцями в діаспорі. Також у Валіх "Думках до дискусії" в цім самім числі журналу заторкнена проблема мови. Знаю з преси, що на останньому Пластовому З'їзді в Торонті було вирішено, що Пласт мусить поставити строгую вимогу — без доброго знання української мови нікого до Пласту не приймати.

Я теж за якнайбільше вживання української мови. Я теж підтримую А. Гладилевича в його намаганнях вести поправну і "чисту як сльоза" українську мову в ужиток поміж молоддю. Але...

Є велике "але": дуже мало з-поміж нашої молоді в діаспорі знає поправно українську мову, а ще менше її вживає. Ви лиш прислухайтесь до розмов наших хлопців і дівчат під пластовим домом, чи під народнім домом, чи під церквою в неділю. Чи часто почуєте якесь українське слово? Ні, вони майже всі між собою вживають англійської мови. А спробуєте говорити з ними по-українському, то переконаєтесь, що дуже багато з-поміж них нашу мову знає таки досить слабо.

Чи це означає, що вони "злі" українці, непатріотичні? Не конечно. Сьогодні ми можемо спостерігати такі прояви поміж нашою молоддю, як демонстрації і голодівки як протест проти поневолення інтелектуалів в Україні, чи групу "Євшан-Зілля", яка їздить з концертами, щоб придбати гроші на катедру українознавства в Гарварді, чи Балтіморську групу студентів, які читають літературу поневолених письменників з України, чи поїздки молоді в прерії Канади для просвітнянської роботи поміж нашими поселенцями, чи десятки інших подібних явищ. Це спонтанні, щирі вияви українського патріотизму серед нашої сьогоднішньої молоді. Ні, ми сьогодні маємо молодь, якою можемо гордитись. Але рівночасно — ці самі молоді люди, які щойно читали, чи співали про Україну — говорять поміж собою майже виключно по-англійському не вміють, за винятком декількох слів, чи речень.

В чому ж тут справа? Чи ми не перенаголошуємо справу мови?

Я знаю людей, які, хоч прекрасно володіють українською мовою, але з українськими справами не мають нічого до діла і українцями фактично не є. Зате знаю інших (хоч би голову УККА, проф. Л. Добрянського), які хоч по-українському не говорять, а всеж таки є українцями-патріотами і працюють для української справи. З кого нам більша користь?

Є народи, які з бігом часу зовсім затратили свою рідну мову, але не затратили своєї етнічної приналежності, чи свого патріотизму. От, наприклад, хоч би жиди. Вони затратили знання єврейської мови на довгі століття, а все ж таки залишилися жидами і зуміли вибороти собі державність. Або ірландці, які майже зовсім призабули "гелік". Навіть члени організації ІРА, яка сьогодні бореться з англійцями, щоб викинути їх з північної Ірландії, говорять поміж собою майже виключно по-англійському.

Тому можна уявити собі стан, коли всі українці призабули б свою мову — і в діаспорі і на Україні — а всеж таки залишилися українцями, і то патріотичними українцями, які могли б боротися за незалежність свого народу і продовжувати його культуру. Очевидно — багато краще було б, якщо б ми нашої мови не затримали. Але це не повинна бути вимога "сіне ква нон".

Зокрема ми не повинні відкидати молодих людей, які хоч і не володіють українською мовою, все ж таки почувають себе українцями, хочуть бути українцями і працюють для України. Таких є дуже багато. Але, на жаль, такі організації, як Пласт, їх відкидають: мовляв, не можна приймати до Пласту того, хто не володіє поправною українською мовою. Це саме роблять і інші молодечі організації. І так молоді люди, відкинені своїми, відчужуються.

Ви цим робите велику шкоду для української справи. Ви не повинні таких молодих людей відкидати. Ви повинні їх приймати у свої ряди, їхній патріотизм підтримувати — а вже тоді навчити їх української мови. Бо ж вони часто не вміють по-українському не зі своєї власної вини, а лиш тому, що їх по-українському ніхто не навчив.

Якщо ж Ви не хочете їх мати у своїх рядах, щоб вони не поспували злим прикладом інших дітей, які по-українському добре говорять, то Ви повинні або створити нову організацію — виключно для тих, які українською мовою добре не володіють, або створити окремі "пробні гуртки" при Пласті, де були б окремо ці, які зле по-українському говорять. Там їх можна б було навчити мови, на окремих для цього призначених мовних курсах. Але якось конечно ми повинні ними зайнятись. Це ж більшість нашої молоді! Ми її відкидаємо, а тим самим, правдоподібно, втрачимо. Чи ми маємо на це право? Чи ми можемо собі на таке дозволити?

А вже в ніякому випадку ми не повинні бути педантами і вимагати від молодих людей 100-процентою правильною мови. Ми повинні тішитись, якщо хтось взагалі говорить по-українському, або хоче говорити. Ми не

сміємо з нього сміятись, чи йому дорікати, якщо він робить помилки в мові. Треба його вчити, але не в такий спосіб, щоб його зразити. Він може злякатись і взагалі не схоче більше говорити по-українському.

Тому мені такі статті, як стаття А. Гладилевича не "промовляють до серця". Зате, на мою думку, рацію має "ЛО" в "Думках до дискусії", коли пише, що ми не знаємо сьогодні, котра відміна нашої мови є правильна, а котра ні. Хто вирішувє? Ми тут — горстка, чи поневолена Академія Наук на Рідних Землях? Ми не повинні і не маємо права сьогодні бавитись в "великих мовознавців" і казати комусь це так а це не так. Ми повинні старатись затримати нашу мову, в якій б діалекті вона не була.

До цілого питання мови ми повинні зайняти більш раціональне становище. Мова може бути одним зі засобів українського етнічного виховання, але вона не повинна в нас бути самоціллю.

Ю. Осінний

ЗБАГАЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО ПЛАСТУ

Якщо не будемо обмежувати та контролювати фантазій, які постають під час гутірки на цю тему, й увяимо собі фінансово-могутній Український Пласт, то безперечно дістанемо охоту до здійснення цих мрій.

Тож віддаймося цій мрії і увяім собі такі осяги: пластові крамниці, пластову асекурацію, пластові бюро подорожей і тому подібне. Також увяім собі пластові домівки як нові, модерні будівлі, і, надзвичайні, природою чудові оселі, які є пластовою власністю.

Щоб ці мрії перевести в дійсність, треба оформити практичний плян для їх реалізації.

Деякі з американських могутніших організацій мають на це спеціальний відділ, т. з. "бюро дослідів", яке невинно займається актуальними змінами та загальною модернізацією всіх ділянок. Коли б такий відділ "новопоступу" zorganizували в Пласті, ми мали б у себе правдивого "архітекта" і "щирого критика" свого розвитку — будь якого: духового, матеріального, технічного, — без різниці.

Тому, що наш Пласт не має таких матеріальних допомог, як державні інші скавтінги, наш відділ "новопоступу" повинен солідно подбати про нашу матеріальну сторінку.

На це наш Пласт історично загартований. В минулому наш скитальський Пласт відзначався надзвичайною самовистачальністю, та подиву гідною охотою до існування, помимо всіх чужо-державних окупацій і теперішніх бездержавних злиднів. Якщо наш Пласт в майбутньому осягне кращий ресурсово-матеріальний стан, він зможе уряджувати більше таборів, зустрічей, мати відповідні модерні однострої і навіть визначати стилі.

Плян збагачення Пласту повинен мати чотири стадії. Розгляньмо їх.

1. Започаткування відділу "новопоступу": Цей відділ треба б негайно організувати, бо без нього ми бідніємо. Його треба організувати в формі бюро — з головою, заступником і діловодами різних ділянок: секретаря культурних інформацій, секретаря технічних інформацій і інших. Чим більше буде діловодів різних ділянок, тим ширший світогляд буде серед наших пластунів і це заохотить їх до самоосвіти.

2. Збагачення одиниць: Ніщо більш додатньо не впливає на людину, як її власна позитивна самооцінка, яку вона оформлює після досягнення самозапланованих цілей. Такі одиниці завжди веселі, життєрадісні і відзначаються приємною особистістю. Нам у Пласті потрібно багато таких одиниць. Тож дивлячись на всі можливості збагачення Пласту, ми повинні, в першу чергу, збагатити самих себе, як одиниці. Інтелектуально й матеріально багаті одиниці можуть збагатити цілий Пластовий Улад. Запорукою успіху одиниць є їхня оригінальна і тривка ініціатива його досягнути.

3. Духове збагачення Пласту: Успіх усіх поважних організацій виявляється в тому, що члени дбають про членів, а цілість дбає про організацію. Плекання щирого товариства і готовість давати поміч потребуючим членам є значним моральним досягом даної організації. Тому, що Пласт відомий з плекання приятельства, ця ділянка не повинна зникати, бо приятельство дає Пластові силу, так, як любов до природи дає Пластові її красу. Правдиве, чесне й вірне товариство — це потуга, яка часто здійснює неможливе.

4. Загальне збагачення: Коли Український Пласт на еміграції зреалізує всі вище подані плани, тоді значніше число його членів може бути затруднене для цілей самозбагачення. Користуючись компетенцією членів і новою ланкою "новопоступу", Пласт зможе не тільки збагатити себе духово та матеріально, але також придбати більше членів.

Якщо Пластун є вірний Богові і Україні, тоді Пласт, як організація повинен завжди, і навіть у більшій мірі, як хто інший, бути носієм цих прикмет. Ця віра втримує наш Пласт, і колись його, дійсно, збагатить.

«Ми змірили море, землю, повітря, небеса, обезтокоїли надра землі задля металів, розмежували планети, відшукали на місяці гори, річки та міста, знайшли зайвих світів численну кількість, будемо незрозумілі машини, засипаємо безодні, завертаємо та притягаємо стремління вод, щодня нові досліді та дивовижні винаходи! Чого ми не зміємо! До зого ми не здатні! Але нещастя, що здається, зогось великого не достав. Усі ці науки не можуть наситити наших думок. Безодня душевна... ними не заповнюється».

Г. Сковорода

ПЛАСТОВИЙ ГУРТОК “ЄВШАН ЗІЛЛЯ” 34 КУРЕНЯ ЮНАЧОК ІМ. 500 ГЕРОІНЬ ІЗ КІНГІРУ, В СИРАКЮЗАХ

Відколи існує Пластовий Музей (20 літ тому він створився в Клівленді) до нього надсилають пластові юнацькі курені та гуртки різні ведені ними пластові книги та архівні матеріали.

Деякі книги ведені дуже недбало. Часто, напочатку, вони ще ведуться досить дбайливо, але чим далі, все гірше і гірше, аби позбутися взятого на себе обов'язку. Мало таких гуртків і куренів, які сумлінно, добре і постійно вели б своє пластова діловодство. Незвичайний виїмок — це діловодство 34-го Куреня УПЮ-ок в Сиракюзах, а зокрема гуртка “Євшан Зілля”. У Пластовому музеї є їхні книги від початку заснування гуртка в 1964 році до кінця 1970 року. Це: книжка писаря, гурткового, судді, касова книжка, книга програм сходин, хроніка та історія гуртка.

Всі ці книги дуже дбайливо ведені і можуть служити взірцем для всіх юнацьких частин. Книжки оправлені в полотно з різними вишиванками, але всі однієї зеленої барви. Уважно їх переглядаючи, — можна зауважити певну добру систему; всі члени гуртка відбули ведення всіх родів гурткового діловодства.

Треба ще зазначити, що гурток “Євшан Зілля” видавав стінну газету “Квітка” — зі світлинами і рисунками, пристосованими до подій, що відбувалися у нашій історії у відповідному, до часу виходу стінної газети, місяці. Повний річник цієї газети поміщений на стінах Пластового Музею.

Дуже цікава історія цього гуртка. З неї ми довідалися, що він здобував перше, друге і третє місце у різних змаганнях Куреня. Зокрема, цей гурток дістав признання від Крайової Референтки Юначок. Хроніка гуртка — це альбом великого формату, прегарно і різноманітно ведений від 17-го жовтня 1964 до 28-го червня 1971 року. Там записані різні важливіші події, включно з їх гуртковою піснею “Прийде пора”, вивченою колись на пластовому таборі.

Коли все це переглянути і перечитати, то помічається, що там є подиву гідна зіграність всіх членів. У них є приятель, дружба та надзвичайна пластова постава. Цікаво й те, що всі члени гуртка, крім одної, здобули ступень пластуни вірлиці.

Слід також відмітити, що 34-ий Курінь УПЮ-ок спричинився до будови Пластового Музею і подарував йому велику ляльку “Гуцулку Ксеню”. Але особлива його заслуга в тому, що він взяв на себе великий труд, а саме, видати “Історію Гуцульського Куреня в Косові в рр. 1922-1926”, яку впорядкував пл. сен. 1-го Куреня УПС ім. О. і С. Тисовських,

св. п. Михайло Горбовий, якого замучили наші "визволителі". Цей рукопис був у такому стані, що його не можна було використати. Отож, Курінь дуже дбайливо передрукував його та долучив до нього мали околиць Косова. Мовну редакцію зробила, тоді ще пластунка, а тепер пластова розвідчиця та курінна Оксана Сенік. Кілька примірників історії передано людям, які спричинилися до збереження цієї важливої історії пластового куреня під час польської окупації. Один примірник передано в 1969 році до керівника пластових видань пл. сен. кер. Осипа Войчука, який має видати ці цікаві матеріали для загального розповсюдження через Пластове Видавництво. На жаль, вони досі ще друком не появились.

Всі згадані експонати лежать на видному репрезентативному місці Пластового Музею, недалеко від портрета основника Пласту св. п. Дрота. Подаю список гурткових, які вели ці книжки: Маруся Александрович, Стефа Болозовська, Катерина Грушецька, Марта Грипа, Рома Зачкевич, Ганя Мазурик, Ірина Миколасвич, Оля Опар, Маргарита Романик та Мира Рубич.

Керівництво Пластового Музею щиро дякує пластункам гуртка "Сьшан Зілля" та цілому Куреню УШЮ-ок ім. 500 Героїнь із Кінгіру, на чолі з їх зв'язковою пл. сен. кер. Марією Логазою за цінний дарунок.

Пл. сен. Леонід Бачинський
керівник Пластового Музею

†

ПЛАСТОВА СТАНИЦЯ І ОСЕРЕДОК ПРАЦІ УПСеньйорів

в Чикаго, США

повідомляють,

що 13 лютого ц. р. несподівано відійшов з наших рядів на Вічну Ватру
св. п. пл. сен. керівництва

ЮЛІАН САВАРИН

народжений 18 червня 1905 р.,

залишивши у смутку дружину ІРИНУ, дочку ЛІДУ і сина ІРИНЕЯ.

Св. п. пл. сен. кер. Юліян Саварин — Це колишній пластун-юнак Пластового Коша в Дрогобичі, Україна, від 12-ого року життя, активний пл. сенйор у Майнц Кастель, Німеччина, другий з черги голова Старшини Пластової Станиці в Чикаго, довголітній і працюючий член Станичної Ради і Станичної Старшини в Чикаго, колишній голова місцевого Осередку Праці УПС, зразковий пластун і громадянин.

Похоронні відправи відбулися в четвер, 17 лютого ц. р. в катедрі св. О. Миколая. Поховано Покійного на цвинтарі св. О. Миколая в Чикаго.

ВІЧНА ПОМУ ПАМ'ЯТЬ!

До джерел Пласту

Леонід Бачинський

ПЛАСТОВІ ВИДАВНИЦТВА КАРПАТСЬКОЇ УКРАЇНИ

У роках 1923-1938 в Карпатській Україні, переважно в Ужгороді, діяло п'ять пластових видавництв. Три, з них, видали лише по одному виданню, а два проявили ширшу діяльність.

Найстарше видавництво було "Тиса" в Ужгороді, що його був заснував Остап Вахнянин, учитель гімназії в Ужгороді та визначний пластовий діяч, який загинув трагічною смертю в 1924 р. "Тиса" видала лиш одну маленьку брошурку Остапа Вахнянина: "Пласт"; історія Пласту, Ужгород 1923, 16 с.

У 1924 р. постало в Ужгороді видавництво "Пластун", яке видало шість книжечок, з них п'ять — у 1924 р., а одну — в 1928 р. У 1924 р. появилися дві п'єски С. Черкасенка: "Лісові чари" (пластова комедія на 2 дії, 80 с.) і "Сміх" (драматична казка в 1 дії, 32 с.), що їх кілька разів виставляли в різних місцевостях Карпатської України й вони завжди мали успіх. Дві книжки були перекладами Сетона Томсена: "Дух лісу" і "Оповідання" — переклади з чеського М. Сірого. Третя книжка — на оригінальну пластову тему: "Лицарі таборового вогню" Б. Пешека (переклад В. Клена). У 1928 році вийшла маленька брошулка на 16 стор. "Праця в гуртку" Івана Новака.

Від 1924 року також почало діяти видавництво "Ватра". Воно було офіційно зареєстроване в уряді і мало підтвержене оголошення ремесла, під згаданою назвою, за відповідальністю Леоніда Бачинського.

"Ватра" за час свого короткого існування видала 25 книжок. Літературних творів видано 7, з того 2 сценічні С. Черкасенка: "Чудо св. Миколая" і "Лібуша в таборі"; три оповідання С. Томсена; по одному: "Подорож по Тибету" — С. Гедина, "Старенька мати" — З. Лагерлеф; "Отруйні гадини" — Л. Бачинського і "Доля медведиці" — В. Губольта. Крім того, в 1926-ім р. видано збірку "Оповідання з природи".

Для пластової молоді видано 7 книжок, які були переважно призначені для використання при пластових пробах. В 1926 р. видано "Порадник пластуна". Це був поділ матеріалу на пластові сходи. Тут слід зазначити, що автор головню базувався на підручнику О. Тисовського "Життя в Пласті", а це свідчить, що пластова виховання на Карпатській Україні нічим не відрізнялося від вимог Пласту в Галичині. У 1928 р. вийшла книжка "Основи Пласту" (Пластові помічення і спостереження) пера Л. Бачинського, присвячена Верховному Отаману Северину Левицькому.

Книжка видана фонетичним правописом з портретом С. Левицького і 40 малюнками в тексті. Варто підкреслити, що до того часу ані одне видавництво не відважилося було видати книжку, присвячену вождеві української пластової молоді, з його портретом.

Між іншим слід згадати, що бл. п. Остап Вахнянин написав гарний підручник для пластової молоді: "Пластовим шляхом за красою життя" і рукопис передав день перед своєю смертю авторові цього допису до перегляду та зауваг. Пізніше він вийшов друком у Празі етимологічним правописом.

Того ж 1928 року вийшло два більших видання, а саме "Пластовий співанник", який впорядкували Б. Дуб (Богдан Заклинський) і М. Кобза (Михайло Біличенко), з нотами до 58 пісень, з 58 малюнками. Вийшло два видання. Уміщені нові поезії й до них укладено ноти. Друге не менш цінне видання було: "Правила доброго поведення", 120 стор. з 37 малюнками. Ця книжка мала два видання: фонетичним і етимологічним правописами. Третє видання книжки вийшло вже в Перемишлі, з деякими змінами й іншими малюнками.

При кінці слід ще згадати невеличку брошурку: "Веченята і лисички". Це відбитка з "Урядового Вісника" Шкільного Відділу Цивільної Управи Карпатської України під редакцією реф. Юліяна Ревая (тепер в Нью-Йорку). Він мав відвагу умістити матеріал, призначений для виховання новацтва. За це належиться п. Ю. Реваяві повне признання. Уміщення цього матеріалу в урядовому віснику було легалізацією провадити новацькі осередки в народніх школах.

Ми не згадуємо дрібних видань вид. "Ватра", як 7 календарів, програмок, листівок, альбому "Наші Пластові Табори" тощо.

На жаль, в наслідок примусового виїзду з Карпатської України, майже припинився книжковий видавничий рух.

Про видання в Празі не згадуємо, хоча там вийшли цінні книжки. Це вже поза темою нашого допису.

Гасло «Будь готовий!» гітко пронизує цілу ідею пластування; пластовий закон дає йому зміст; пластун є його носієм; пластова метода його виконує. Будь готовий! — до зого? Будь готовий виконати свій обов'язок!..

Ю. Старосольський

“ЗА ВОВКА ПОМОВКА...”

Я був дуже приємно заскочений, коли знайшов у грудневому числі “ПШ”, у листуванні, — “Австралія — Іду на Вас”, пера молодого пластуна, який заховався за криптонімом “Вовк”.

Не маючи ще приємності особисто познайомитися з нашим молодим автором, який, покликуючися на звіт про стан Пласту в Австралії, приходить до дуже логічного заключення, я можу його тільки щиро вітати та точно про дещо поінформувати, — бо ану ж приїде, — а тут можуть його загризти кенгуру... Отже, прошу Вас дуже, друже Головний Редакторе, переказати йому, а коли б знайшлося місце у “ПШ”, то помістити таке:

Наше поселення в Австралії чисельно дуже мале, приблизно 20 тис. громадсько організованої спільноти. Є дві молодечі організації: Пласт і СУМ. Є студентські товариства. Разом вони охоплюють приблизно 2,000 членів, себто 10 відсотків молоді нашого поселення. З них, приблизно 1,600, є учасниками українських суботніх шкіл, що їх у нас провадить Центральна Шкільна Рада.

Пластова Організація начисляє поверх 800 членів, з них поверх 400 були учасниками нашої Ювілейної Зустрічі, якою ми започаткували Ювілей 60-ліття Пласту, та на якій ми мали шану гостити Голову ГПВ і представників із Канади та США. (На жаль, друг Вовк не приїхав).

Так як і кожна організація молоді в нових країнах поселення, Пласт в Австралії має свої проблеми, що їх ми в міру своїх спроможностей стараємося розв'язувати. Самозрозуміло, що у нас брак провідників. Під сучасну пору тільки двох станичних є сеньйорами, — всі інші, включно з кошовими, це старші пластуни, а якщо і є сеньйори, то вік їх не перевищує 50 років. Крайова Пластова Старшина у своєму складі має на постах організаційного, вишкільного і господарського референтів та на пості секретаря (вже 4 роки) — тільки старших пластунів. Тому, якщо є хтось, хто провадить Пласт в Австралії від самого початку, то це, мабуть, стосується до мене, бо мій зв'язок з Пластом ще з Краю.

Під час Ювілейної Зустрічі провід був, за малими винятками, тільки в руках старших пластунів. Я також можу запевнити друга Вовка, що ми шукаємо нових засобів і методів пластування і не почуваємо себе в огірчений, але радше агресивній позиції супроти заскорузлости, нездисциплінованости і всіх інших перешкод.

Самозрозуміло, що австралійські віддалі ізолюють нас від інших українських поселень і багато із нас це відчуває, однак на кожному кроці ми стараємося бути активними членами нашої пластової родини. На приклад наведу Реєстр учасників Пластових Орлик'яд, чи Прапор Пластової

Одности, який мав на нашій ЮЗ, а тепер в дорозі до Аргентини, щоб відтак маяти на ЮМПЗ у США.

Ми завжди гостям раді, тим більше, якщо вони хочуть нам допомогти у нашому ділі. Ми хочемо приїхати більшою групою на ЮМПЗ і для цього нам потрібно фондів. На переломі року (ми живемо в південній півкулі) ми будемо переводити табори, а у нас завжди брак булавних (ми не платні за пластову працю!). Тому конкретно, друже Вовче, берімся за діло! — придбайте нам фонди на кошти поїздки для десяти юнаків або юначок — по 820 дол. кожному; zorganizуйте групу булавних, які схочуть таборувати в Австралії в 1972-1973 рр.; покажіть нам, як направити всі наші недотягнення!

Я буду радий почути від друга Вовка.

Пл. сен. кер. Ігор А. Гриневич
Голова КПС — Австралія

ПОВІДОМЛЕННЯ КПС У ВЕЛ. БРИТАНІЇ

1 березня, 1972 р.

Український Пласт у цьому році відзначає своє 60-річчя, а Пласт у Великій Британії майже завершує 25-річчя свого існування.

Крайова Пластова Старшина вирішила видати "Історію Українського Пласту у Великобританії" та присвятити її світлій пам'яті пл. сен. д-р Анни ГЕРАСИМОВИЧ, яка померла у грудні минулого року, залишаючи за собою віддану працю у проводі пластової організації за цілий час існування Українського Пласту у Великобританії.

Пласт не має достаточних фондів, тому Крайова Пластова Старшина просила і уповноважила Пластприят зайнятися фінансовою сторінкою видання історії.

Створено Редакційну Колегію для написання історії, яка вже розпочала свою працю.

Крайова Пластова Старшина звертається з проханням до пластунів, пластунок, наших установ, організацій та українського громадянства підтримати фінансове це корисне діло, складаючи свої пожертви на збіркові листи або на банкове conto: Barclays Bank Ltd., 78, Victoria Street, London, S. W. 1., на conto: "Ukrainian Plast in G.B.", A/c No. 60388807.

Історія Пласту буде не тільки задокументованням праці Пласту на території Великобританії, але також належним вшануванням та тривалим виявом влечности для довголітної голови Пласту у Великобританії, св. пам. пл. сен. д-р А. Герасимович, яка всеціло посвятила себе для виховання пластової молоді на користь українського народу.

За Крайову Пластову Старшину у Великобританії

пл. сен. Ярослав Іваницький
діючий голова

І. Рій
секретар

д-р Осип Фунда, референт Пластприяту

Повідомлення Адміністрації

ДАТКИ НА ПРЕСФОНД "ПЛАСТОВОГО ШЛЯХУ"

від 1 січня до 30 червня ц. р.

Замість квітів на свіжу могилу
св. п. пл. сен.

ЮЛІЯНА САВАРИНА
з Чикаго, США,

склали датки на пресфонд пл. журналів: \$15.00 — пл. сен. Ераст Вурачинський; по \$10.00 — пл. сен. Ярослав Войнарівський, пл. сен. Роман і Галина Заяці, пл. сен. Ярослав Кокорудз, д-р Павло Турула, пл. сен. Юліян Юринець; по \$5.00 — пл. сен. Ісидор Комаринський, пл. сен. Ірина Пежанська і п. Роман Проців; \$3.00 — пані Дарія Ярушевич і \$2.00 — пані Іванна Городиська. Разом \$85.00, з того \$42.50 на пресфонд "Юнака", а \$42.50 на пресфонд "Готуйсь".

Крім того Провід Осередку Праці УПСеньйорів і Старшина Пластової Станиці в Чикаго склали \$25.00 на пресфонд журналу "Пластовий Шлях".

**

США
\$78.00

Із збірки у Пластовій Станиці в Нью-Йорку, яку організувала референтка пластових журналів пл. сен. Ірина Куровицька. На цю суму склали: ОП УПС-ів — \$51.00 і члени Старшини Пластової Станиці — \$27.00.
\$25.00

Осередок Праці УПС-ів і Пластова Станиця, Чикаго, замість квітів на могилу св. п. пл. сен. Юліяна Саварина.

\$10.00

Ольга і пл. сен. Володимир Дармохвали, Нью-Йорк, замість рідваних побажань друзям і знайомим; пл. сен. Атанас Слюсарчук, Дітройт.

\$3.00

пл. сен. Богдан і Марія Макарушки, Нью-Йорк.

\$7.00

пл. сен. Євген і Богданна Титли, Гасбрук Гайтс; пл. сен. Петро Рогатинський, Дітройт; пл. сен. Петро Крамаренко, Нью-Йорк.

\$6.00

пл. сен. Богдан Ухач, Дітройт; пл. сен. Юліян Крижановський, Філадельфія.

по **\$5.00**

пл. сен. Іван і Уляна Сосі, Чеверлі; пл. сен. Ксеня Генгало, Філадельфія; пл. сен. Фаліна Любінецька, Дітройт; ст. пл. Степан Матковський, Рочестер; пл. сен. Володимир Ерденбергер, Парма; пл. сен. Микола Грушкевич, Клівленд; ст. пл. Ярослав Ганкевич, Чикаго; ст. пл. Марта Вілинська, Нортбрук.

\$4.50

пл. сен. Орест і Аня Гаврилюки, Сілвер Спрінг.

по **\$4.00**

пл. сен. Леся Храплива, Нью-Йорк; Андрій Маринюк, Трой; пл. сен. Тарас Когут, Дітройт; пл. сен. Модест Захарченко, Анандейл; пл. сен. Олександр Когут, Чикаго; пл. сен. Богдан і Ольга Козаки, Гаятсвіл; пл. сен. Володимир Помірко,

Чікаго; пл. сен. Роман Вергун, Рочестер; пл. сен. Катря Червоняк, Джексон Гайтс; пл. сен. Ольга Осередчук, Кренфорд; пл. сен. Володимир Воловодюк, Нью Провіденс; пл. сен. Юрій Витанович, Берклі Гайтс; пл. сен. Володимир Рак, Асторія; пл. сен. Дарія Хухра, Кергонксон.

по \$3.00

пл. сен. Ярослав Войнаровський, Чікаго; пл. сен. Володимир Гриньків, Дітройт; пл. сен. Мирослава Солук, Гартфорд; пл. сен. Богдан Целевич, Вільмет; ст. пл. Люба і Любомир Климовичі, Чікаго; пл. сен. Володимир Слиз, Джексон Гайтс; пл. сен. Всеволод Гнатчук, Воррен; пл. сен. Надя Шехович, Нью-Йорк; пл. сен. Теофіль Швайкун, Воррен; пл. сен. Ада Осінчук, Форт Вейн; Пластова Станиця Трентон; пл. сен. Авра Слюсарчук, Скенектеді; пл. сен. Іван Лотоцький, Дітройт; ст. пл. Надя Миколасвич, Гайд Парк; пл. сен. Михайло Сосяк, Лейтем; пл. сен. Олександр і Дарія Якубовичі, Парма; ст. пл. Дарія Мікей, Менсфілд.

\$2.50

пл. сен. Віктор Яворський, Нью-арк.

по \$2.00

Пластова Станиця, Вашингтон; пл. сен. Володимир Свинтух, Савт Орендж; пл. сен. Тетяна Дурбак, Албан; пл. сен. Мирослав Троян, Вотертовн; пл. сен. Марія Варанська, Йонкерс; пл. сен. Христина Лисобей, Філядельфія; ст. пл. Богдан Кекіш, Вудгейвен; пл. сен. Микола Кавка, Парма; пл. сен. Лариса Музичка, Кентон; пл. сен. Ігор Руденський, Парма; пл. сен. Олекса Нарорняк, Чікаго; пл. сен. Стефанія

Хома, Парма; пл. сен. Ірина Левицька, Елізабет; пл. сен. Володимир Залуський, Бронкс; пл. сен. Наталія Березовська, Норт Голивуд; пл. сен. Марія Ходновська, Ірвінгтон.

по \$1.50

пл. сен. Оріся і Андрій Гарасовські, Чікаго; Ірина Іванишин, Клівленд.

по \$1.00

пл. сен. Григорій Бобків, Лейквуд; пл. сен. Юліян Саварин, Чікаго; пл. сен. Павло Клим, Чікаго; пл. сен. Роман Микита, Кліфтон; пл. сен. Леонід Бачинський, Клівленд; пл. сен. Роман Соболь, Гартфорд; Роман Крупка, Чікаго; пл. сен. Володимир Стефанишин, Філядельфія; пл. сен. Василь Саяк, Філядельфія; пл. сен. Євген Брожина, Нью-Йорк; пл. сен. Іван Нинка, Джерсі Сіті; пл. сен. Лев Попович, Джемейка; пл. сен. Люба Боднар, Парма; пл. сен. Любомир Вілик, Рочестер; пл. сен. Михайло Савчак, Нью-Йорк; пл. сен. Роман Міхняк, Клівленд; ст. пл. Тарас Филипович, Чікаго; пл. сен. Антія Артимович, Чікаго; пл. сен. Євген Людкевич, Монровія; ст. пл. Лариса Сакович, Ворчестер.

по \$0.50

пл. сен. Софія Кульчицька, Чікаго; пл. сен. Марта Ярош; Нью-Йорк; ст. пл. Христя Гук, Клівленд; Пластова Станиця, Вашингтон.

КАНАДА

\$20.00

пл. сен. Роман і Ірина Вжесневські, Торонто.

по \$10.00

пл. сен. Іван і Юлія Войчишини, Оттава; пл. сен. Володимир Соханівський, Торонто; пл. сен. Роман Сторощук, Ошава.

\$5.25

пл. сен. Петро і Ольга Саварин, Едмонтон.

по \$5.00

пл. сен. Роман Мельник, Оттава і ст. пл. Христина Кручова, Мон-треаль.

по \$4.00

ст. пл. Лев Микитчук, Торонто; пл. сен. Андрій Харак, Торонто; д-р Роман Цурковський, Торонто; пл. сен. Маркіян і Тамара Тершаківці, Торонто; Впр. Архидиєкоп Андрій Мегюк, Едмонтон.

\$3.50

пл. сен. Марія Щука, Вестон.

по \$8.00

ст. пл. Іван Гарах, Едмонтон; пл. сен. Зенон Гаврилюк, Монтреаль; пл. сен. Олег Мариняк, Ту Гїллс; пл. сен. Василь Янішевський, Торонто; ст. пл. Зірка Гайворон, Вінніпег; ст. пл. Олег і Орест Дїдухи, Монтреаль.

по \$2.00

пл. сен. Надя Гаврачинська, Вінніпег; пл. сен. Микола Юник, Торонто; Василь Габрович, Гамільтон; пл. сен. Анатолій Криворучко, Оттава; пл. сен. Володимир Мазяр, Торонто; пл. сен. Ярема Келебай, Монтреаль; ст. пл. Ігор Томків, Торонто; Петро Ліщинський, Торонто; пл. сен. Василь Палієнко, Торонто; пл. сен. Василь і Віра Кунди, Едмонтон; д-р Василь Сїрський, Вотерлю; д-р Богдан Роздільський, Саскатун; пл. сен. Дарія Навроцька, Вінніпег; пл. сен. Роман і ст. пл. Оріся Сенчуки, Вінніпег; ст. пл. Андрій Ільницький, Вінніпег.

по \$1.00

Лука Максим, Гамільтон; пл. сен. Тоня Горохович, Торонто; пл. сен.

Андрій і Іванна Качорі, Вінніпег; пл. сен. Софія Климкович, Едмонтон; пл. сен. Мирон Стефанів, Едмонтон; д-р Євген Гурко, Торонто; пл. сен. Кость Фіцдик, Ст. Кетерінс; ст. пл. Богдан Беднарський, Торонто.

ІНШІ КРАЇНИ

\$5.36

пл. сен. Ярослав Іваницький, Ноттінгем, Великобританія.

\$3.00

ст. пл. Наталія Городецька, Мюнхен, Німеччина.

АВСТРАЛІЯ

\$1.80

о. І. Шевців, Сідней.

по \$1.20

пл. сен. С. Барановський, Каєма; пл. сен. О. Дубик, Блактавін; пл. сен. Я. Соловій, Блактавін; пл. сен. І. Шухевич, Лїверпул.

по \$0.60

пл. сен. В. Берегуляк, Лїверпул; Пластова Станиця, Сїдней; пл. сен. Ю. Шилкевич, Фері Медов; ст. пл. О. Сивак, Вераля; пл. сен. А. і І. Прудник, Нордмед; пл. сен. І. Параска, Грейстенс; пл. сен. В. Шехович, Меррілендс; пл. сен. В. Вілинський, Грінекр; пл. сен. В. Спесивий, Гуртсвіл; ст. пл. Ю. Суховерський, Пенріт; пл. сен. Я. Кужиль, Бірронг; пл. сен. Ю. Денисенко, Пеннант Гїллс.

Від 1 січня до 30 червня ц. р. склали на пресфонд "Пластового Шляху":

із США 93 датки	\$378.00
з Канади 41 даток	148.75
з інших країн 18 датків	16.80
Разом 152 датків	\$543.55

З М І С Т

РЕДАКЦІЙНА СТАТТЯ

Л. Онишкевич: Пластовим шляхом 1

МИ І НАШЕ МИНУЛЕ

Л. Волинець: Філософія Григорія Савича Сковороди 3

“ПЛЕКАЙТЕ МОВУ...”

Т. Горохович: Скарби рідної мови 12

МИ І НАШЕ ДОВКІЛЛЯ

С. Зошук: Пластун у Семієн — найвищих горах Етопії 22

Я. Гарасимів: Групова динаміка 26

ВИХОВНІ СПРАВИ ЮНАЦТВА

П. Саварин: Модерні часи і пластуни 32

П. Сенчук: Співмірність вимог 38

ПИТАННЯ ПЛАСТОВОЇ ІДЕОЛОГІЇ

М. Грушкевич: Пластун дбас про своє здоров'я 42

Пестрий Дятель: Пластовий заробіток 50

ДИСКУСИЙНИЙ ФОРУМ

М. Мохнатий: До питання про збереження рідної мови 52

Ю. Осінний: Збагачення Українського Пласту 54

З ПЛАСТОВОГО ЖИТТЯ

Л. Бачинський: Пластовий гурток “Свшан Зілля” 34-го
Куреня Юначок ім. 500 Героїнь із Кінгіру,
в Сиракюзах 53

Пл. сен. кер. Юліян Саварин (некролог) 57

ДО ДЖЕРЕЛ ПЛАСТУ

Л. Бачинський: Пластові видавництва Карпатської України ... 58

ЛИСТУВАННЯ

І. А. Грилевич: “За Вовка гомовка...” 60

Повідомлення КПС у Вел. Бр'танії 61

ПОВІДОМЛЕННЯ АДМІНІСТРАЦІЇ 62

Ціна цього числа: 1.50 дол.

ГОТУЙСЬ

ЖУРНАЛ ПЛАСТОВОГО НОВАЦТВА

Появляється щомісяця. Річна передплата від 1 січня 1972 р.: Канада і США: \$6.00. — Хто платить одночасно за 2 роки (1972 і 1973), тоді — \$5.50 річно, разом за два роки — \$11.00.

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:

Miss T. Horochowych, 2199 Bloor Street West, Toronto 21, Ontario, Canada

АДРЕСА АДМІНІСТРАЦІЇ:

HOTUYS MAGAZINE, 2445-A Bloor Street West, Toronto 21, Ontario, Canada.

ЮНАК

ЖУРНАЛ ПЛАСТОВОГО ЮНАЦТВА

Появляється щомісяця. Річна передплата в Канаді і США від 1 січня 1972 р.: \$7.50. — Хто платить одночасно за 2 роки (1972 - 1973), тоді \$7.00 річно, разом за два роки — \$14.00.

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:

Mrs. Olha Kuzmowych, 221 Fire Island Ave., Babylon, N. Y. 11702, U.S.A.

АДРЕСА АДМІНІСТРАЦІЇ:

YUNAK MAGAZINE, 2445-A Bloor Street, West, Toronto 21, Ontario, Canada

ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ

ОРГАН ПЛАСТОВОЇ ДУМКИ

Появляється квартално. Річна передплата в Канаді і США: \$6.00. Хто платить одночасно за 2 роки (1972 - 1973), тоді \$5.50 річно, разом за 2 роки — \$11.00.

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:

Mr. L. Onyshkevych, 9 Dogwood Drive, Trenton, N. J. 08638, U.S.A.

АДРЕСА АДМІНІСТРАЦІЇ:

PLASTOVY SHLIAKH, 2445-A Bloor Street West, Toronto 21, Ontario, Canada